

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (kolmas koda)

11. juuli 2014*

Konkurents — Kartellid — Parafiinvahade turg — Toorparafiini turg — EÜ artikli 81 rikkumise tuvastamise otsus — Hindade kindlaksmääramine ja turgude jagamine — Emaettevõtja vastutus konkurentsieeskirjade rikkumiste eest, mille panid toime tema tütarettevõtja ja ühisettevõtja, milles on tal osalus — Emaettevõtja otsustav mõju — Eeldus 100% suuruse osaluse omamisel — Õigusjärglus — Proportsionaalsus — Võrdne kohtlemine — 2006. aasta suunised trahvide arvutamise meetodi kohta — Täielik pädevus

Kohtuasjas T-543/08,

RWE AG, asukoht Essen (Saksamaa),

RWE Dea AG, asukoht Hamburg (Saksamaa),

esindajad: advokaadid C. Stadler, M. Röhrig ja S. Budde,

hagejad,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Antoniadis ja R. Sauer,

kostja,

mille ese on esimese võimalusena nõue tühistada komisjoni 1. oktoobri 2008. aasta otsuse K(2008) 5476 (lõplik) EÜ [...] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (juhtum COMP/39.181 – Küünlavahad) artiklid 1 ja 2 hagejaid puudutavas osas ning teise võimalusena nõue vähendada hagejatele määratud trahvi summat,

ÜLDKOHUS (kolmas koda),

koosseis: koja esimees O. Czúcz (ettekandja), kohtunikud I. Labucka ja D. Gratsias,

kohtusekretär: ametnik K. Andová,

arvestades kirjalikus menetluses ja 20. märtsi 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus

1. Haldusmenetlus ja vaidlustatud otsuse tegemine

- 1 Euroopa Ühenduste Komisjon tuvastas 1. oktoobri 2008. aasta otsuses K(2008) 5476 (lõplik) EÜ [...] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (juhtum COMP/39.181 – Kүүnlavahad) (edaspidi „vaidlustatud otsus“), et hagejad RWE AG ja RWE Dea AG (edaspidi koos „RWE“) rikkusid koos teiste ettevõtjatega EÜ artikli 81 lõiget 1 ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingu artikli 53 lõiget 1, kuna nad osalesid kartellis EMP parafiinvahade turul ja Saksamaa toorparafiini turul.
- 2 Vaidlustatud otsuse adressaadid on lisaks hagejatele järgmised äriühingud: ENI SpA, Esso Deutschland GmbH, Esso Société anonyme française, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA ja Exxon Mobil Corp. (edaspidi koos „ExxonMobil“), H&R ChemPharm GmbH, H&R Wax Company Vertrieb GmbH ja Hansen & Rosenthal KG (edaspidi koos „H&R“), Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG, MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA ja Repsol YPF SA (edaspidi koos „Repsol“), Sasol Wax GmbH, Sasol Wax. International AG, Sasol Holding in Germany GmbH ja Sasol Ltd (edaspidi koos „Sasol“), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Ltd, The Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV ja The Shell Transport and Trading Company Ltd (edaspidi koos „Shell“) ning Total SA ja Total France SA (edaspidi koos „Total“) (vaidlustatud otsuse põhjendus 1).
- 3 Parafiine toodetakse rafineerimistehases toornaftast. Parafiine kasutatakse niisuguste toodete tootmisel, nagu küünlad, kemikaalid, rehvid ja autotööstuse tooted, samuti kummi-, pakendi-, liimi- ja närimiskummitööstuses (vaidlustatud otsuse põhjendus 4).
- 4 Toorparafiin on parafiinvahade tootmiseks vajalik tooraine. Toorparafiini saadakse rafineerimistehastes toornaftast baasõlide tootmisel tekkiva kõrvaltootena. Sedagi müüakse lõppklientidele, näiteks puitlaastplaatide tootjad (vaidlustatud otsuse põhjendus 5).
- 5 Komisjon alustas uurimist pärast seda, kui Shell Deutschland Schmierstoff teavitas teda oma 17. märtsi 2005. aasta kirjaga kartellist, esitades taotluse trahvi eest kaitse saamiseks vastavalt komisjoni teatisele, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155; edaspidi „2002. aasta koostööteatis“) (vaidlustatud otsuse põhjendus 72).
- 6 Komisjon viis 28. ja 29. aprillil 2005 nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 20 lõike 4 alusel läbi kohapealsed kontrollimised „H&R/Tudapetrol'i“, ENI, MOL ruumides ning Sasol'i, ExxonMobil'i, Repsol'i ja Total'i kontserni kuuluvate äriühingute ruumides (vaidlustatud otsuse põhjendus 75). Hagejatele kuuluvates ruumides ühtegi kontrollimist läbi ei viidud.
- 7 Komisjon teavitas 25. mail 2007 vastuväidetest eespool punktis 2 loetletud äriühinguid, sealhulgas hagejaid (vaidlustatud otsuse põhjendus 85). Hagejad vastasid vastuväidetele 13. augusti 2007. aasta kirjaga.
- 8 Komisjon korraldas 10. ja 11. detsembril 2007 ärakuulamise, millel osalesid hagejad (vaidlustatud otsuse põhjendus 91).

- 9 Vaidlustatud otsuses leidis komisjon olemasolevate tõendite alusel, et otsuse adressaadid, kes kujutasid endast enamikku parafiinvahade ja toorparafiini tootjatest EMP-s, osalesid EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 ühes, mitmeosalises ja vältavas rikkumises, mis hõlmas EMP territooriumi. Rikkumine seisnes kokkulepetes või kooskõlastatud tegevuses seoses hindade kindlaksmääramisega ja parafiinvahadid puudutava tundliku äriteabe vahetamise ja avaldamisega. Mis puudutab RWE-d (hiljem Shell), ExxonMobil'i, MOL, Repsol'i, Sasol'i ja Total'it, siis parafiinvahadega seotud rikkumine puudutas samuti klientide või turgude jagamist. Lisaks puudutas RWE, ExxonMobil'i, Sasol'i ja Total'i toime pandud rikkumine ka Saksa turul lõppklientidele müüdüd toorparafiini (vaidlustatud otsuse põhjendused 2, 95, 328 ning artikkel 1).
- 10 Rikkuv tegevus pandi toime konkurentsivastastel koosolekutel, mida nimetati „tehnilisteks koosolekuteks” või mõnikord „Blauer Saloni” koosolekuteks, ning „toorparafiini koosolekutel”, mis oli pühendatud spetsiaalselt toorparafiini puudutavatele küsimustele.
- 11 Käesolevas asjas määratud trahvide summa arvutati suuniste määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2; edaspidi „2006. aasta suunised”) alusel, mis kehtisid ajal, mil eespool punktis 2 nimetatud äriühingutele teatati vastuväidetest.
- 12 Vaidlustatud otsuses asuvad muu hulgas järgmised sätted:

„Artikkel 1

Osaledes viidatud perioodidel vältavas kokkuleppes ja/või kooskõlastatud tegevuses parafiinvahade sektoris ühisturul ja alates 1. jaanuarist 1994 EMP-s, rikkusid [EÜ] artikli 81 lõiget 1 ning alates 1. jaanuarist 1994 EMP lepingu artiklit 53 järgmised ettevõtjad:

[...]

RWE-Dea AG: 3. septembrist 1992 kuni 30. juunini 2002;

RWE AG: 3. septembrist 1992 kuni 30. juunini 2002;

[...]

Mis puudutab allpool toodud ettevõtjaid, siis puudutab rikkumine ka nimetatud perioodide osas Saksa turul lõppklientidele müüdüd toorparafiini:

[...]

RWE-Dea AG: 30. oktoobrist 1997 kuni 30. juunini 2002;

RWE AG: 30. oktoobrist 1997 kuni 30. juunini 2002;

[...]

Artikkel 2

Artiklis 1 osutatud rikkumiste eest määratakse järgmised trahvid:

ENI SpA: 29 120 000 eurot;

Esso Société anonyme française: 83 588 400 eurot,

millest solidaarselt

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA ja ExxonMobil Corporation'iga 34 670 400 eurot, millest solidaarselt Esso Deutschland GmbH-ga 27 081 600 eurot;

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 eurot;

Hansen & Rosenthal KG solidaarselt H&R Wax Company Vertrieb GmbH-ga: 24 000 000 eurot,

millest solidaarselt

H&R ChemPharm GmbH-ga 22 000 000 eurot;

MOL Nyrt.: 23 700 000 eurot;

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA solidaarselt Repsol Petróleo SA ja Repsol YPF SA-ga: 19 800 000 eurot;

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 eurot,

millest solidaarselt

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH ja Sasol Limited'iga 250 700 000 eurot;

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, the Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV ja the Shell Transport and Trading Company Limited: 0 eurot;

RWE-Dea AG solidaarselt RWE AG-ga: 37 440 000 eurot;

Total France SA solidaarselt Total SA-ga: 128 163 000 eurot.”

2. RWE kontserni ja ühissettevõtte Shell & Dea Oil struktuur

- 13 Hagejad loeti vastutavaks Dea Mineraloel AG, hiljem Dea Mineraloel GmbH (edaspidi „Dea Mineraloel”) töötajate tegevuse tõttu.
- 14 Ajavahemikus 3. septembrist 1992 kuni 2. jaanuarini 2002 kuulus Dea Mineraloel kui 100-protsendilise osalusega tütarettevõtja RWE-Dea Aktiengesellschaft für Mineraloel und Chemie'le, mis nimetati hiljem ümber RWE Dea'ks. RWE Dea kuulus 99,4-protsendilise osalusega tütarettevõtjana RWE AG-le.
- 15 Deutsche Shell võttis 2. jaanuaril 2002 koos RWE Deaga ühise kontrolli Dea Mineraloeli üle, omandades 50% suuruse osaluse Dea Mineraloelis. Koondumise kiitis komisjon heaks 20. detsembri 2001. aasta otsusega K(2001) 4526 (lõplik), millega koondumine tunnistati ühisturu ja EMP lepinguga kokkusobivaks (juhtum COMP/M.2389 – Shell/Dea) (edaspidi „otsus koondumise heakskiitmise kohta”). Dea Mineraloelist sai seega ühissetevõtte, mis nimetati ümber Shell & Dea Oil'iks ja milles 50% suurune osalus kuulus Deutsche Shellile ja RWE Deale, ühendades viimaste tegevusalad nafta- ja naftakeemia sektoris.

- 16 Shell omandas 1. juulil 2002 ülejäänud 50% suuruse osaluse ühissettevõttes Shell & Dea Oil. Shell & Dea Oil nimetati Shell Deutschland Oil'iks ümber 2003. aastal. Alates 1. aprillist 2004 anti Shell Deutschland Oili vahasid puudutav tegevus üle tema 100-protsendilise osalusega tütarettevõtja Shell Deutschland Schmierstoffile.

Menetlus ja poolte nõuded

- 17 Hagejad esitasid hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 15. detsembril 2008.
- 18 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Üldkohus (kolmas koda) avada suulise menetluse. Kodukorra artiklis 64 sätestatud menetlust korraldavate meetmete raames palus Üldkohus pooltel kirjalikult vastata teatud küsimustele ja esitada teatud dokumendid. Pooled täitsid selle nõude ette nähtud tähtaja jooksul.
- 19 Poolte kohtukõned ja nende vastused Üldkohtu küsimustele kuulati ära 20. märtsi 2012. aasta kohtuistungil.
- 20 Arvestades faktilisi seoseid kohtuasjadega T-540/08: Esso jt vs. komisjon, T-541/08: Sasol jt vs. komisjon, T-544/08: Hansen & Rosenthal ja H&R Wax Company Vertrieb vs. komisjon, T-548/08: Total vs. komisjon, T-550/08: Tudapetrol vs. komisjon, T-551/08: H&R ChemPharm vs. komisjon, T-558/08: ENI vs. komisjon, T-562/08: Repsol YPF Lubricantes y especialidades jt vs. komisjon ja T-566/08: Total Raffinage ja Marketing vs. komisjon, samuti tekkinud õiguslike küsimuste sarnasust, otsustas Üldkohus lahendada käesolev kohtuasi alles pärast kõnealustes seotud kohtuasjades toimuvaid istungeid, millest viimane leidis aset 3. juulil 2013.
- 21 Hagejad paluvad Üldkohtul:
- tühistada vaidlustatud otsuse artikkel 1 osas, milles tuvastati, et hagejad on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1 ja EMP lepingu artiklit 53;
 - tühistada vaidlustatud otsuse artikkel 2 osas, milles hagejatele määrati trahv summas 37 440 000 eurot;
 - teise võimalusena vähendada hagejatele määratud trahvi summat;
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 22 Komisjon palub Üldkohtul:
- jätta hagiavaldus rahuldamata;
 - mõista kohtukulud välja hagejateelt.

Õiguslik käsitlus

- 23 Oma hagi toetuseks esitavad hagejad kolm väidet. Esimese väite kohaselt on rikutud EÜ artikli 81 lõiget 1 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a, kuna väidetavalt on ekslikult tuvastatud, et esiteks hagejad ja teiseks Dea Mineraloel või Shell & Dea Oil moodustasid majandusüksuse. Teine väide, mis on esitatud teise võimalusena, puudutab võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist, kuna valesti kohaldati 2002. aasta koostööteatist ja eelkõige kuna Shelli koostöötaotlust ei laiendatud

hagejatele. Kolmas väide, mis on esitatud kolmanda võimalusena, puudutab määruse nr 1/2003 artikli 23 lõigete 2 ja 3 rikkumist, kuna väidetavalt ei järgitud trahvisumma kindlaksmääramist reguleerivaid põhimõtteid.

1. Esimene väide, et väidetavalt on ekslikult tuvastatud, et hagejad ja Dea Mineraloel või Shell & Dea Oil moodustasid majandusüksuse

- 24 Hagejad väidavad, et kuna komisjon luges nad vastutavaks rikkumise eest, mille Dea Mineraloel pani toime ajavahemikus 3. septembrist 1992 kuni 2. jaanuarini 2002, ja rikkumise eest, mille Shell & Dea Oil pani toime ajavahemikus 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002 (edaspidi „ühisettevõtte periood“), rikkus komisjon EÜ artikli 81 lõiget 1 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a, kuna ta tõlgendas valesti ettevõtja mõistet EÜ artikli 81 tähenduses.

Sissejuhatavad märkused

- 25 Mis puudutab emaettevõtja solidaarvastutust oma tütarettvõtja või emaettevõtjale kuuluva ühisettevõtte tegevuse eest, siis tuleb meenutada, et asjaolust, et tütarettvõtjal või ühisettevõttel on eraldi õigusvõime, ei piisa selleks, et välistada võimalus, et tema tegevus omistatakse emaettevõtjale (vt selle kohta Euroopa Kohtu 14. juuli 1972. aasta otsus kohtuasjas 48/69: Imperial Chemical Industries vs. komisjon, EKL 1972, lk 619, punkt 132).
- 26 Nimelt on liidu konkurentsioigus suunatud ettevõtjate tegevusele ning ettevõtja mõiste hõlmab mis tahes majandustegevusega tegelevat üksust, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist (Euroopa Kohtu 10. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-97/08 P: Akzo Nobel jt vs. komisjon, EKL 2009, lk I-8237, punkt 54, ja Üldkohtu 13. juuli 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-141/07, T-142/07, T-145/07 ja T-146/07: General Technic-Otis jt vs. komisjon, EKL 2011, lk II-4977, punkt 53).
- 27 Liidu kohus on samuti täpsustanud, et ettevõtja mõistet tuleb selles kontekstis mõista majandusüksusena isegi siis, kui õiguslikult koosneb see majandusüksus mitmest füüsilisest või juriidilisest isikust (vt Euroopa Kohtu 12. juuli 1984. aasta otsus kohtuasjas 170/83: Hydrotherm Gerätebau, EKL 1984, lk 2999, punkt 11, ja eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika; Üldkohtu 29. juuni 2000. aasta otsus kohtuasjas T-234/95: DSG vs. komisjon, EKL 2000, lk II-2603, punkt 124). Kohus toonitas niisiis, et konkurentsieeskirjade kohaldamiseks ei ole määrava tähtsusega kahe äriühingu formaalne eraldamine, mis tuleneb nende iseseisva õigussubjekti staatusest, vaid oluline on määratleda, kas nad tegutsevad turul ühiselt. Seega võib osutada vajalikuks tuvastada, kas kaks või enam eraldiseisvat õigusvõimelist äriühingut moodustavad ühe ja sama ettevõtte või majandusüksuse või kuuluvad sellesse, mis turul ühtsena ka tegutseb (eespool punktis 25 viidatud kohtuotsus Imperial Chemical Industries vs. komisjon, punkt 140; Üldkohtu 15. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-325/01: DaimlerChrysler vs. komisjon, EKL 2005, lk II-3319, punkt 85, ja eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus General Technic-Otis jt vs. komisjon, punkt 54).
- 28 Kui selline majandusüksus rikub konkurentsieeskirju, on ta isikliku vastutuse põhimõtte kohaselt rikkumise eest vastutav (eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon, punkt 56, ja eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus General Technic-Otis jt vs. komisjon, punkt 55).
- 29 Tütarettvõtja tegevuse võib emaettevõtjale – põhjusel et nad moodustavad ühe ja sama ettevõtja – süüks panna siis, kui tütarettvõtja ei määra oma tegevust turul kindlaks iseseisvalt, sest ta on selles osas emaettevõtja otsustava mõju all, arvestades eelkõige majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke sidemeid, mis neid kahte õigussubjekti seovad (vt selle kohta eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon, punkt 58, ja Üldkohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB jt vs. komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 527).

- 30 Emaettevõtja mõjutab tütaretevõtja tegevust turul otsustavalt eelkõige juhul, kui viimane rakendab enamjaolt talle emaettevõtja poolt selle kohta antud juhiseid (eespool punktis 25 viidatud Euroopa Kohtu otsus *Imperial Chemical Industries vs. komisjon*, punktid 133, 137 ja 138, ning 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-294/98 P: *Metsä-Serla jt vs. komisjon*, EKL 2000, lk I-10065, punkt 27).
- 31 Emaettevõtja mõjutab tütaretevõtja tegevust turul otsustavalt üldjuhul ka siis, kui emaettevõtjal on vaid pädevus teha või heaks kiita teatud strateegilised kaubanduslikud otsused, omades vajaduse korral selleks tütaretevõtja organites oma esindajaid, samas kui määratleda tütaretevõtja kaubanduspoliitika kitsas tähenduses on delegeritud tütaretevõtja igapäevase juhtimisega tegelevatele juhtidele, kelle valib emaettevõtja ja kes esindavad ja edendavad tütaretevõtja ärihuvisid (vt selle kohta Üldkohtu 9. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-25/06: *Alliance One International vs. komisjon*, EKL 2011, lk II-5741, punktid 138 ja 139).
- 32 Kui tütaretevõtja ja tema emaettevõtja tegevuse ühtsus turul on tagatud eespool punktides 30 ja 31 kirjeldatud juhtudel või muude majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete abil, mis neid kahte äriühingut seovad, on nad sama majandusüksus, moodustades seega ühe ettevõtja vastavalt eespool punktis 27 viidatud kohtupraktikale. Seega võimaldab asjaolu, et emaettevõtja ja tema tütaretevõtja kujutavad endast ühte ettevõtjat EÜ artikli 81 tähenduses, komisjonil adresseerida trahve määrava otsuse emaettevõtjale, ilma et oleks vaja tuvastada emaettevõtja isiklikku seotust rikkumisega (vt selle kohta eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus *Akzo Nobel jt vs. komisjon*, punkt 59).
- 33 Eespool punktides 25–32 viidatud kohtupraktika on samuti kohaldatav siis, kui vastutus omistatakse ühele või mitmele emaettevõtjale nende ühissettevõtte toime pandud rikkumise eest (eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus *General Technic-Otis jt vs. komisjon*, punktid 52–56).
- 34 Nendest normidest lähtudes tuleb analüüsida hagejate argumente ja vaidlustatud otsuses asuva arutluskäigu tõlevastavust osas, mis puudutab hagejatele vastutuse omistamist tegevuse eest, mille pani toime hagejatele 100-protsendiliselt kuulunud *Dea Mineraloel* (esimene osa), ja tegevuse eest, mille pani toime hagejatele 50-protsendiliselt kuulunud *Shell & Dea Oil* (teine osa).

Esimene osa, mis puudutab hagejatele vastutuse omistamist Dea Mineraloeli toime pandud rikkumise eest (2. jaanuarile 2002 eelnenud ajavahemik)

Vaidlustatud otsus

- 35 Vaidlustatud otsuses märgib komisjon järgmist:

„[...]

(545) Tütaretevõtja kaubanduspoliitika otsustavaks mõjutamiseks ei ole vajalik tütaretevõtja tegevuse igapäevane juhtimine. Tütaretevõtja juhtimise võib väga hästi usaldada tütaretevõtjale endale, kuid see ei välista, et emaettevõtja näeb ette eesmärgid ja poliitika, mis mõjutavad kontserni tulemusi ja ühtsust, ning karistab mis tahes tegevuse eest, mis on vastuolus nende eesmärkide ja poliitikaga. Tegelikult möönab RWE, et RWE AG keskendus üldistele teemadele, nagu RWE kontserniga seotud strateegia, planeerimine, kontroll ja finantseerimine ning sai tehnilisi aruandeid. RWE avaldas samuti, et kuigi [RWE Dea] [juhatus] ega nõukogu ei mõjutanud *Dea Mineraloeli* tegevust, tundsid nad huvi *Dea Mineraloeli* [...] tegevuse vastu, mis eeldas kapitali, marginaali/kasumi kasvu, riske jne, ja et nad tuginesid saadud aruannetele, mis – kuna need tundusid täpsed – muutis kasutuks aktiivse järelevalve *Dea Mineraloeli* kõnealuse tegevuse üle [...] Kõnealused avaldused kinnitavad tegelikult, et [hagejatel] oli huvi ja võime kontrollida vähemalt strateegilisi ja finantsaspekte oma tütaretevõtjate puhul ja et nad tegelikult teostasid (teatud) kontrolli teatud strateegiliste aspektide üle ja teostasid ka kontrolli aruandesüsteemi abil.

- (546) Argumendid, mille kohaselt oli parafiinvaha RWE jaoks üksnes väga piiratud tähtsusega ja saadud aruanded tundusid täpsed ning et seetõttu ei kontrollinud RWE AG või [RWE Dea] aktiivselt Dea Mineraloeli tegevust, ei tõenda piisavalt tütarettevõtja tegelikku iseseisvust. Asjaolu, et emaettevõtja ise ei osalenud erinevates tegevustes, ei ole oluline küsimuse puhul, kas tuleb tõdeda, et ta moodustab koos kontserni tegutsevate üksustega ühe majandusüksuse. Ülesannete jagamine on äriühingute kontsernis tavapärane nähtus. Majandusüksus täidab määratluse poolest kõiki ettevõtja peamisi ülesandeid juriidilistes isikutes, millest ettevõtja koosneb. [...]
- (553) Selle tulemusel järeldab komisjon, et RWE AG ja [RWE Dea] mõjutasid otsustavalt ja kontrollisid tõhusalt [Dea Mineraloeli] ajavahemikus 3. septembrist 1992 kuni 1. jaanuarini 2002 [, mistõttu nad] moodustasid osa ettevõtjast, kes pani toime rikkumise.”

Eeldus, et tütarettevõtja ja tema ainus emaettevõtja moodustavad majandusüksuse

- 36 Tuleb meenutada, et juhul kui emaettevõtjale kuulub liidu konkurentsieskirjasid rikkunud tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis 100-protsendiline osalus, võib esiteks kõnealune emaettevõtja nimetatud tütarettevõtja tegevusele otsustavat mõju avaldada ja teiseks esineb ümberlükatav eeldus, et nimetatud emaettevõtja avaldabki tegelikult otsustavat mõju oma tütarettevõtja tegevusele. Neil asjaoludel piisab, kui komisjon tõendab, et emaettevõtjale kuulub kogu osalus tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis, et eeldada, et emaettevõtja avaldab otsustavat mõju tütarettevõtja kaubanduspoliitikale. Seega võib komisjon pidada tütarettevõtjale määratud trahvi maksmise eest solidaarselt vastutavaks emaettevõtjat, välja arvatud juhul, kui emaettevõtja, kellel lasub kohustus see eeldus ümber lükata, esitab piisavaid tõendeid, mis kinnitavad, et tema tütarettevõtja tegutseb turul iseseisvalt (vt eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon, punktid 60 ja 61 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Lisaks tuleneb kohtupraktikast, et vastutuse eeldamine ühe äriühingu poolt teise äriühingu kogu kapitali omamise põhjal ei kehti ainult juhul, kui emaettevõtja ja tütarettevõtja on omavahel otseselt seotud, vaid ka juhul, nagu käesolevas kohtuasjas, kui need seosed on kaudsed, arvestades vahepealset äriühingut (Euroopa Kohtu 20. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas C-90/09 P: General Química jt vs. komisjon, EKL 2011, lk I-1, punkt 90).
- 38 Emaettevõtja, kes omab peaaegu kogu osalust oma tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis, on põhimõtteliselt analoogilises olukorras ainuomanikuga selles osas, mis puudutab tema võimalust avaldada otsustavat mõju oma tütarettevõtja tegevusele, arvestades eelkõige majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke sidemeid, mis teda tütarettevõtjaga ühendavad. Seetõttu on komisjonil õigus kohaldada sellele olukorrale sama tõendamiskorda, st kohaldada eeldust, et emaettevõtja kasutas tegelikult võimalust avaldada otsustavat mõju oma tütarettevõtja tegevusele. On selge, et ei ole välistatud, et teatud juhtudel võib vähemusosanikel olla tütarettevõtja suhtes õigusi, mis võimaldavad eespool viidatud analoogia kahtluse alla seada. Peale selle, et niisuguseid õigusi ei anta üldiselt väga väikestele osalustele, millega on tegemist käesolevas asjas, ei ole hagejad esitanud käesolevas asjas ühtegi sellist asjaolu (vt selle kohta Üldkohtu 7. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-217/06: Arkema France jt vs. komisjon, EKL 2011, lk II-2593, punkt 53).
- 39 Kui eeldust ei ole ümber lükatud, võib komisjon tuvastada, et tütarettevõtja ja otsesed ja kaudsed emaettevõtjad moodustavad ühe ja sama majandusüksuse ja seega kujutavad endast ühte ettevõtjat eespool punktis 27 viidatud kohtupraktika tähenduses. Asjaolu, et emaettevõtjad ja tütarettevõtja kujutavad endast ühte ettevõtjat EÜ artikli 81 tähenduses, võimaldab komisjonil adresseerida trahve määrav otsus emaettevõtjatele, ilma et oleks vaja tuvastada emaettevõtjate isiklikku seotust rikkumisega (vt eespool punktis 32 viidatud kohtupraktika).

- 40 Kohtupraktikast tulenevalt pidid hagejad selleks, et ümber lükata eespool punktis 36 kirjeldatud eeldus, esitama kogu teabe organisatsiooniliste, majanduslike ja õiguslike sidemete kohta, mis neid ja Dea Mineraloeli seovad ning mida nad pidasid selliseks teabeks, mis võimaldab näidata, et nad ei ole üks majandusüksus. Üldkohus peab hindamisel arvesse võtma kõiki esitatud tõendeid, mille laad ning tähtsus võivad sõltuvalt iga konkreetse juhtumi eripärast olla erinevad (Üldkohtu 12. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-112/05: Akzo Nobel jt vs. komisjon, EKL 2007, lk II-5049, punkt 65).
- 41 Kõnealune eeldus põhineb tõdemusel, et esiteks välja arvatud erandjuhtudel võib äriühing, kellele tütarettevõtja kapitalis kuulub ainuosalus, ainult selle osaluse tõttu kapitalis mõjutada otsustavalt selle tütarettevõtja tegevust, ning teiseks saab selle mõjuvõimu tegeliku kasutamise puudumist tavaliselt kõige tõhusamalt tuvastada nendes üksustes, kelle suhtes eeldust kohaldatakse (Euroopa Kohtu 29. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-521/09 P: Elf Aquitaine vs. komisjon, EKL 2011, lk I-8947, punkt 60).
- 42 Lisaks on nimetatud eelduse kohaldamine põhjendatud asjaoluga, et kui emaettevõtja on tütarettevõtja ainuaktsionär, siis on tal kõik võimalikud vahendid, et tagada tütarettevõtja kaubandustegevuse kooskõlla viimine iseenda omaga. Eelkõige on selleks ainuaktsionär, kes üldjuhul määratleb tütarettevõtja põhikirja kinnitamisega tütarettevõtja iseseisvuse ulatuse, kes nimetab tütarettevõtja juhtkonna ning kes teeb või kiidab heaks tütarettevõtja strateegilised kaubanduslikud otsused, omades vajaduse korral selleks tütarettevõtja organites oma esindajaid. Samuti on emaettevõtja ja tema tütarettevõtja vaheline majandusüksus tavaliselt rohkem kaitstud liikmesriikide äriõigusest tulenevate kohustustega, nagu kohustus koostada konsolideeritud aastaaruandeid, tütarettevõtja kohustus perioodiliselt esitada oma tegevuse kohta emaettevõtjale aruandeid, ning samuti tütarettevõtja majandusaasta aruannete kinnitamisega üldkoosolekul, millel osaleb ainult emaettevõtja, mis tingimata tähendab, et emaettevõtja jälgib vähemalt üldjoontes tütarettevõtja kaubandustegevust.
- 43 Nii on selle eelduse kohaldamine, et emaettevõtja avaldab tegelikult otsustavat mõju oma tütarettevõtja kaubandustegevusele, põhjendatud niivõrd, kui see hõlmab tüüpilisi olukordasid suhetes tütarettevõtja ja tema ainsa emaettevõtja vahel, nähes ette, et emaettevõtja poolt tütarettevõtja kapitalis kogu või peaaegu kogu osaluse omamine tähendab üldjuhul, et nad tegutsevad turul ühte moodi.
- 44 Samuti on tõsi, et huvitatud äriühingutel on pärast vastuväiteteatist täielikult võimalik tõendada, et eespool punktis 42 kirjeldatud mehhanismid, mis viivad tavaliselt tütarettevõtja kaubandustegevuse kooskõlla viimiseni tema emaettevõtja tegevusega, ei toiminud tavapäraselt, mistõttu kontserni majandusüksus lõppes.

Hagejate argumendid eelduse ümberlükkamise kohta

- 45 Käesolevas asjas ei vaidle hagejad vastu sellele, et lähtudes asjaolust, et RWE Deale kuulus ainuosalus Dea Mineraloelis ja RWE AG-le kuulus 99,4% suurune osalus RWE Deas, võis komisjon eeldada, et vastupidiste andmete puudumisel avaldasid nad tõepoolest otsustavat mõju Dea Mineraloeli kaubandustegevusele.
- 46 Sellegipoolest nad leiavad, et nende vastuses vastuväiteteatisele esitasid nad piisavalt tõendeid eelduse ümberlükkamiseks.
- Dea Mineraloeli iseseisvus igapäevase majandustegevusega tegelemisel
- 47 Hagejad väidavad, et komisjon tõdes vaidlustatud otsuses valesti, et tütarettevõtja kaubandustegevuse emaettevõtja poolt otsustavaks mõjutamiseks ei ole vajalik tütarettevõtja igapäevaste tehingute tegemise „enda kätte võtmine”. Nii on vastustes vastuväiteteatisele nende esitatud argumendid piisavad, et eeldus ümber lükata.

- 48 Esiteks täpsustavad hagejad, et kontserni peamise äriühinguna keskendub RWE AG kontserni juhtimisega seotud ülesannetele, nagu strateegia, planeerimine, kontroll ja finantseerimine. RWE AG ei mõjutanud kuidagi RWE Dea või Dea Mineraloeli tegevuse korralduslikku osa.
- 49 Selles osas on Üldkohus juba otsustanud, et asjaolu, et tütarettevõtjal on kohapealne juhatus ja oma vahendid, ei tõenda siiski iseenesest, et ta otsustab oma tegevuse üle turul emaettevõtjast sõltumatult. Tütar- ja emaettevõtjate vaheline ülesannete jaotus ja täpsemalt see, kui emaettevõtja 100-protsendilise osalusega tütarettevõtja kohapealsele juhatusale antakse pädevus igapäevast majandustegevust juhtida, on tavapärase praktika suurte ettevõtjate jaoks, kes koosnevad paljudest tütarettevõtjatest, mis lõppastmes kuuluvad kõik samale valdusühingule. Seetõttu ei saa juhul, kui emaettevõtjale kuulub kogu või peaaegu kogu osalus selle tütarettevõtja kapitalis, kes on rikkumises vahetult osalenud, vastavate tõenditega ümber lükata eeldust, et emaettevõtja ja valdusühing avaldavad tütarettevõtja tegevusele tegelikku otsustavat mõju (vt selle kohta eespool punktis 31 viidatud kohtuotsus *Alliance One International vs. komisjon*, punktid 130 ja 131).
- 50 See lähenemine on põhjendatud ka asjaolu tõttu, et niisuguse tütarettevõtja puhul, mis kuulub täielikult või peaaegu täielikult ainsale emaettevõtjale, on üldjuhul tegemist ühe kaubandusliku huviga ning tütarettevõtja juhtorganite liikmed valib ja nimetab ainuaktsionär, kes võib anda neile vähemalt mitteametlikke juhiseid ja kehtestada neile tulemuskriteeriume. Seetõttu on niisugusel juhul tingimata usaldussuhe tütarettevõtja ja emaettevõtja juhtkonna vahel ning kumbki juhtkond tegutseb tingimata ainsa olemasoleva kaubandusliku huvi, nimelt emaettevõtja kaubandusliku huvi esindaja ja edendajana (vt ka eespool punkt 31). Nii on emaettevõtja ja tema tütarettevõtja tegevuse ühtsus turul tagatud vaatamata mis tahes iseseisvusele, mis on tütarettevõtja juhtkonnale antud tütarettevõtja igapäevase juhtimise osas, mis kuulub pädevuse alla määratleda tütarettevõtja kaubanduspoliitika kitsas tähenduses. Lisaks on üldjuhul selleks ainuaktsionär, kes üksi ja lähtudes omaenese huvidest määratleb korra, kuidas tütarettevõtja võtab vastu otsuseid, ning kes otsustab tütarettevõtja tegutsemisautonoomia ulatuse, mida ta võib oma tahtmist mööda muuta, muutes tütarettevõtja toimimist reguleerivaid norme või tehes seda ümberkorraldamise käigus, või isegi luues otsuse vastuvõtmiseks mitteametlikke struktuure. Seega üldjuhul tagab tütarettevõtja juhtkond sel viisil tütarettevõtja kaubandustegevuse kooskõla ülejäänud kontserni tegevusega oma iseseisva pädevuse teostamisel.
- 51 Teiseks tuleb lisada, et hagejate välja toodud asjaolud kuuluvad detsentraliseeritud juhtimise kontseptsiooni hulka, mis on iseloomulik suurtele, erinevatel tegevusaladel tegutsevatele ettevõtjatele, ning need ei ole erandlikud asjaolud. Vastupidi, hagejad möönavad, et RWE AG keskendus niisuguste teemadele, nagu kontserniga seotud strateegia, planeerimine, kontroll ja finantseerimine, ja sai Dea Mineraloelilt tehnilisi aruandeid, samas kui RWE Dea tundis huvi Dea Mineraloeli tegevuse vastu, millega oli seotud suurem kapitalivajadus, ning marginaali või kasumi kasvu ja riskide vastu.
- 52 Kolmandaks leiavad hagejad, et komisjoni lähenemine vaidlustatud otsuses on ebajärjekindel, kuna ta analüüsis igapäevast juhtimist kontekstis, kus BP ja Mobili ühisettevõtte tegevuse eest vastutavaks (vaidlustatud otsuse põhjendus 374) loeti nimetatud emaettevõtjad. Komisjon ei olnud siiski nõus võtma arvesse Dea Mineraloeli iseseisvust igapäevase majandustegevusega tegelemisel.
- 53 Selles osas tuleb rõhutada (vt ka analüüs käesoleva väite teise osa kohta), et iga emaettevõtja vastav pädevus ühisettevõtte igapäevasel juhtimisel kujutab endast asjakohast elementi ühisettevõtte toime pandud rikkumise eest emaettevõtjate vastutavaks lugemise hindamisel, kuna ühisettevõtte ühine juhtimine kinnitab, et ühisettevõtte ja seda ühiselt juhtinud emaettevõtjad moodustasid majandusüksuse. Siiski ei ole Dea Mineraloeli puhul tegemist ühisettevõttega, vaid RWE Dea 100-protsendilise tütarettevõtjaga, kelle suhtes kehtib teistsugune tõendamiskord ainuosaniku, ainsa kaubandusliku huvi ja asjaolu tõttu, et kogu juhtkonna valib ja nimetab otseselt või kaudselt ainus emaettevõtja (vt eespool punktid 42 ja 50).
- 54 Järelikult ei ole asjakohane argument, mis puudutab BP ja Mobili asutatud ühisettevõtte poolt toime pandud rikkumise eest vastutuse omistamise analüüsi.

55 Seega tuleb tagasi lükata hagejate argumendid Dea Mineraloeli iseseisvuse kohta igapäevase majandustegevusega tegelemisel, kuna nendest ei selgu, et Dea Mineraloeli ja hagejate majandusüksuse tegevus oleks lõppenud.

– Mõju puudumine parafiinvahaseid puudutavale tegevusele ja nende toodete väike müügiprotsent Dea Mineraloeli käibes

56 Hagejad väidavad, et RWE AG ei andnud Dea Mineraloelile igapäevaste tehingute tegemisel ühtegi suunist. Üksnes niisuguste suurprojektide elluviimisel, mis olid kogu kontserni jaoks olulise tähtsusega, oli tarvis RWE AG juhatuse ja nõukogu nõusolekut. Kuna parafiinvahaseid puudutaval tegevusel ei olnud siiski kogu kontserni jaoks tervikuna kunagi mingit tähtsust, ei lahendanud ka RWE AG vastavad organid selle valdkonna haldamise küsimusi.

57 Samuti märgivad hagejad, et ei RWE Dea juhatuse ega nõukogu mõjutanud Dea Mineraloeli parafiinvahaseid puudutavat tegevust ega andnud viimasele suunised selle tegevuse kohta. Lisaks, mis puudutab parafiinvahade tootmist, siis RWE Dea juhatuse oli üksnes teadlik, et igal nädalal esitati raamatupidamisandmed, mis sisaldasid kokkuvõtet Mineralölwerk Grasbrook'i tegevuse tulemustest. Igal nädalal esitatud raamatupidamisaruanded vastasid olulises osas igakuisele tulemusele, mida esitas raamatupidamisosakond. Seetõttu ei olnud RWE Dea juhatuse hinnangul vajalik aktiivselt jälgida parafiinvahadega seotud tegevust.

58 Hagejate andmetel moodustab kartelliga seotud tegevus Dea Mineraloeli käibest vaid 0,1–0,2%, mis kujutab endast „tugevat kaudset tõendit” kontserni juhtkonna otsustava mõju puudumise kohta.

59 Esiteks tuleneb kohtupraktikast, et komisjonile ei anna õigust adresseerida trahve määrav otsus äriühingute kontserni emaettevõtjale mitte rikkumisele õhutav side emaettevõtja ja tema tütarvõtja vahel ega ka seda enam emaettevõtja seotus nimetatud rikkumisega, vaid asjaolu, et nad moodustavad ühe ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses. Nii ei ole tütarvõtja rikkumise selle emaettevõtjale omistamisel vajalik tõendada, et emaettevõtja mõjutab tütarvõtja poliitikat konkreetses valdkonnas, kus rikkumine aset leidis. Järelikult ei ole eelduse ümberlõkkamise seisukohalt oluline asjaolu, et emaettevõtja juhtkond ei olnud rikkumisest teadlik ja et nad ei andnud suuniseid kartelliga seotud kaupade tootmiseks või müümiseks (eespool punktis 40 viidatud Üldkohtu 12. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas Akzo Nobel jt vs. komisjon, punktid 58 ja 83, ning 13. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-38/07: Shell Petroleum jt vs. komisjon, EKL 2011, lk II-4383, punktid 69 ja 70).

60 Samadel kaalutlustel ei saa ka asjaolu, et rikkumisega seotud valdkond või tegevus moodustab üksnes väikese protsendi kontserni või emaettevõtja kogu tegevusest, tõendada tütarvõtja iseseisvust emaettevõtjast ning seetõttu ei mõjuta selle eelduse kohaldamist, et emaettevõtja avaldab turul tütarvõtja kaubandustegevusele tegelikku otsustavat mõju (Üldkohtu 30. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-168/05: Arkema vs. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 79; vt selle kohta ka Üldkohtu 26. aprilli 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 ja T-136/02: Bolloré jt vs. komisjon, EKL 2007, lk II-947, punkt 144).

61 Kartelliga seotud kaupade müügi väike osakaal kontserni käibes ei muuda ka asjaolu, et selles valdkonnas saadud tulemused kuuluvad üldjuhul emaettevõtjate konsolideeritud tulemuste hulka. Nii pakub selle tegevuse kasumlikkus huvi emaettevõtjatele ja kontsernile tervikuna.

62 Pealegi tuleb meenutada, et emaettevõtja poolt oma tütarvõtjale antavad formaalsed suunised ei ole tingimata nõutavad, selleks et tuvastada nende vaheline majandusüksus (vt eespool punkt 31). Nimelt on nende vahelise majandusüksusega tegemist samuti siis, kui pädevus määratleda tütarvõtja kaubanduspoliitika kitsas tähenduses on delegeeritud tütarvõtja igapäevase juhtimisega tegelevatele juhtidele, kelle emaettevõtja valib ja jätab nad ametisse ning kes esindavad ja edendavad ainsat

olemasolevat ärihuvi, nimelt emaettevõtja oma, kes on ainuosaluse omanik. Nimetatud juhtkond tagab sel viisil tütarettvõtja kaubandustegevuse kooskõla emaettevõtja tegevusega oma iseseisva pädevuse teostamisel (vt eespool punkt 50). Emaettevõtja sekkumine võib seega olla jäetud juhtudeks, mil tütarettvõtja tulemused ei vasta emaettevõtja ootustele, samas kui tavapärase tulemuslikkuse korral võib emaettevõtja tütarettvõtja tegevuse jälgimisel piirduda viimase koostatavate aruannetega ja võimalike strateegiliste otsuste heakskiitmisega.

- 63 Nii tuleb tagasi lükata hagejate argumendid, mis puudutavad parafiinvahade valdkonnas hagejate avaldatava mõju puudumist.
- 64 Seega tuleb nõustuda komisjoni järeldusega, mille kohaselt moodustasid hagejad ja Dea Mineraloel osa ettevõtjast, kes pani rikkumise toime ajavahemikus 3. septembrist 1992 kuni 1. jaanuarini 2002. Järelikult ei teinud komisjon viga, kui ta luges nad rikkumise eest vastutavaks.

Väidetav hagejate mittesüüline vastutus

- 65 Hagejad leiavad, et komisjoni lähenemine käesolevas asjas tähendab „mis tahes süüst praktiliselt lahutatud” vastutust, mis on vastuolus isikliku vastutuse põhimõttega. Juhul kui mitte nõustuda hagejate argumentidega, mis olid esitatud otsustava mõju tegeliku teostamise eelduse ümberlukkamiseks, muudaks see nimetatud eelduse ümberlukkamatuks eelduseks, et tütarettvõtjate 100-protsendiliselt emaettevõtjale kuulumisel on tegemist ühe majandusüksusega.
- 66 Tuleb meenutada, et selle eelduse kohaldamine, et emaettevõtja avaldab tütarettvõtja kaubandustegevusele tegelikku otsustavat mõju, on põhjendatud siis, kui see hõlmab olukordasid, mis on iseloomulikud tütarettvõtja ja selle ainsa emaettevõtja vahelistele suhetele, ning et nimetatud eeldus ei ole ümberlukkamatu (vt eespool punktid 41–44).
- 67 Eelduse ümberlukkamine ei ole siiski tõendite arvu ja üksikasjalikkuse küsimus juhul, kui need annavad tunnistust suures rahvusvahelises ettevõttes tavapärasest korralduslikust olukorrast, kus igapäevase juhtimise pädevus on delegeeritud kohapealsete üksuste juhtkonnale. Eelduse ümberlukkamiseks tuleb välja tuua erakorralised asjaolud, mis kinnitavad, et vaatamata sellele, et emaettevõtjatele kuuluvad täielikult kontserni tütarettvõtjad, lõppes kontserni majandusüksus, kuna tütarettvõtjate ja emaettevõtjate kaubandustegevuse kooskõlla viimist tagavad mehhanismid ei toiminud tavaliselt.
- 68 Lisaks tuleneb karistuste ja sanktsioonide individuaalsuse põhimõttest, mis on kohaldatav kõigis haldusmenetlustes, mille tulemusel võidakse liidu konkurentsieskirjade alusel määrata karistus, et ettevõtjat võib karistada üksnes tegude eest, mida talle individuaalselt süüks pannakse (vt selle kohta Üldkohtu 13. detsembri 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-45/98 ja T-47/98: Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni vs. komisjon, EKL 2001, lk II-3757, punkt 63).
- 69 Siiski tuleb seda põhimõtet kohaldada kooskõlas ettevõtja mõiste ja kohtupraktikaga, mille kohaselt asjaolu, et emaettevõtja ja selle tütarettvõtja moodustavad ühe ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses, annab komisjonile õiguse adresseerida otsus trahvide määramise kohta äriühingute kontserni emaettevõtjale. Seega tuleb tõdeda, et hagejaid karistati isiklikult rikkumise eest, mida peeti nende endi poolt toime panduks tihedate majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete tõttu, mis neid ühendavad Dea Mineraloeliga, kuna neile kuulus viimases kogu osalus (vt selle kohta eespool punktis 30 viidatud kohtuotsus Metsä-Serla jt vs. komisjon, punkt 34).
- 70 Eespool toodust tuleneb, et komisjon võis lähtuvalt kõnealuselt eeldusest, mida käesolevas asjas ümber ei lükatud, tuvastada, et hagejad olid osa „ettevõtjast”, kes rikkus EÜ artiklit 81. Seega järgiti isikliku vastutuse ning karistuste ja sanktsioonide individuaalsuse põhimõtet.
- 71 Sellest järeldub, et käesolev etteheide tuleb tagasi lükata.

- 72 Eespool toodud arvesse võttes tuleb jõuda järeldusele, et komisjon ei rikkunud EÜ artiklit 81 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 lõiget 2, kui ta luges hagejad vastutavaks Dea Mineraloeli toime pandud rikkumise eest.
- 73 Seetõttu tuleb esimese väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab hagejatele vastutuse omistamist Shell & Dea Oili toime pandud rikkumise eest (ajavahemik 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002)

- 74 Hagejad väidavad, et komisjon omistas neile ekslikult vastutuse rikkumise eest, mille pani ühissettevõtte perioodil ajavahemikus 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002 toime Shell & Dea Oil, mis on ühissettevõtte, mis kuulus võrdsetes osades RWE Deale ja Shellile. Nad leiavad, et alates ühissettevõtte loomisest võttis Shell selle igapäevase majandustegevuse üle kontrolli. Järelikult ei saanud komisjon määrata hagejatele trahvi kõnealuse üksuse toime pandud rikkumise eest.
- 75 Vaidlustatud otsuses pidas komisjon Shelli ja RWE-d solidaarselt vastutavaks Shell & Dea Oili konkurentsivastase tegevuse eest (vaidlustatud otsuse põhjendus 552). Komisjon omistas niisuguse tegevuse eest vastutuse hagejatele järgmiste kaalutluste alusel:

„[...]

(510) Kui Shell ja [RWE Dea] asutasid jaanuaris 2002 oma ühissettevõtte, kasutati ühissettevõtte loomise vahendina olemasolevat äriühingut Dea Mineraloel [...], mis nimetati 2. jaanuaril 2002 ümber Shell & Dea Oil GmbH-ks ja muutus samal ajal tütarettevõtjaks, mida ühiselt kontrollisid Deutsche Shell GmbH (50%) ja [RWE Dea] (50%). Ühissettevõtte loodi kavatsusega, et pärast üleminekuperioodi, mis algab ühissettevõtte loomisega ja lõpeb hiljemalt 1. juulil 2004, omandab Shell ainukontrolli seotud tegevusalade üle. Üleminekuperioodil pidi iga osanik võrdset nimetama ametisse juhatuse liikmed, kelle ülesanne oli ühissettevõtte igapäevaste tehingute tegemine, kusjuures juhatuse esimehel – kelle nimetas Shell – oli siiski otsustav hääleõigus. Lisaks oli kummalgi poolel teatud vetoõigus, et kaitsta oma otsustavat mõju ühissettevõtte üle, ning järelikult teostasid Shell ja RWE üleminekuperioodil ühist kontrolli ühissettevõtte üle [vaidlustatud otsuse 666. joonealune märkus, milles selles osas viidati otsusele koondumise heakskiitmise kohta].

[...]

(549) [Kohtupraktikast, eelkõige Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsusest kohtuasjas T-314/01: Avebe vs. komisjon (EKL 2006, lk II-3085) tuleneb], et äriühingu pädevus juhtida teist äriühingut võib kujutada endast tõendit fakti kohta, et otsustavalt mõjutatakse teist ettevõtjat. Käesoleval juhul oli Shelli ja RWE ühine juhtimispädevus ühissettevõtte juhatuses tõendatud (vt põhjendus 510) ühissettevõtte asutamislepinguga. Ühissettevõtte igapäevaste tehingute sooritamise tegelevad juhatuse liikmed määras samuti kumbki [osanik]. [Osanike] koosoleku otsused tuli vastu võtta lihthälteenamusega (kummalegi poolele kuulus 50% häältest, mistõttu võis kumbki pool otsuse blokeerida). Kõnealusel perioodil pidi teatud otsused vastu võtma ühissettevõtte komitee, mis koosnes kuuest liikmest, kellest poole nimetas ametisse kumbki [osanik], kusjuures otsused tuli vastu võtta ühel häälel. Ühissettevõtte komiteel oli täielik vabadus ja pädevus seoses teatud hulga strateegiliste otsustega, näiteks äriplaan, aasta tegevuseelarve, struktuurimuudatused ühissettevõttes, teatud künnist ületavad investeeringud ja juhatuse liikmete ametisse nimetamine (põhjenduses 510 viidatud nn vetoõigus). Seetõttu lähtudes kõnealusest vetoõigusest, millega kumbki pool kaitses otsustavat mõju ühissettevõtte üle, jõuab komisjon järeldusele, et ühissettevõtte perioodil teostasid Shell ja RWE ühist kontrolli ühissettevõtte üle [vt vaidlustatud otsuse 680. joonealune märkus ja otsus koondumise heakskiitmise kohta].

- (550) Neil asjaoludel ei saa seda, et Shelli ametisse nimetatud juhatuse esimehel oli otsustav hääleõigus, lugeda oluliseks, veel vähem määravaks teguriks, et seada kahtluse alla Shelli ja RWE solidaarvastutus, [...] kuna kõnealune süsteem ei mõjuta vetoõigust. Mis puudutab ühissettevõtte juhtimise struktuuri, siis ei saa nõustuda RWE argumendiga, mille kohaselt kuulus ühissettevõtte kaubandus- ja hinnapoliitika üksnes Shelli otsustus- ja kontrollialasse ning ühissettevõtte juhatuse oli lõimitud Shelli struktuuriga. Ka asjaolu, et alates ühissettevõtte asutamisest oli ette nähtud, et Shell saavutab pärast üleminekuperioodi täieliku kontrolli tegevuse üle, ei muuda midagi selles osas, et üleminekuperioodil jäi ühissettevõtte põhjendustes 510 ja 549 nimetatud põhjustel Shelli ja RWE ühise kontrolli alla.
- (551) Võttes arvesse ühist juhtimispädevust (ja eelkõige ühissettevõtte komiteed) ning asjaolu, et Shell ja RWE kontrollisid koos 100% ühissettevõtte kapitali (kummalegi kuulus 50%), on käesolevas kohtuasjas kummagi emattevõtja vastutust puudutavad järeldused seega kooskõlas kohtuotsusega [Avebe vs. komisjon].
- (553) [...] RWE AG ja RWE-Dea AG teostasid otsustavat mõju ja tegelikku kontrolli [ühissettevõtte] üle 2. jaanuarist 2002 kuni 30. juunini 2002 (koos Shelli kontserniga). Järelikult tuleb RWE AG ja RWE-Dea AG lugeda koos Shelli kontserniga solidaarselt vastutavaks [...] Shell & Dea Oili tegevuse eest ajavahemikus 2. jaanuarist 2002 kuni 30. juunini 2002. Mõlemal perioodil olid RWE AG ja RWE-Dea AG osa ettevõtjast, kes pani toime rikkumise.”
- 76 Esiteks väidavad hagejad, et vastupidi vaidlustatud otsuses komisjoni kinnitatule ei looda Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsusega kohtuasjas T-314/01: Avebe vs. komisjon (EKL 2006, lk II-3085) üldist eeldust, et võrdsetes osades kahele emattevõtjale kuuluva ühissettevõtte kaubandustegevusele avaldatakse otsustavat mõju.
- 77 Teiseks leiavad nad, et vaidlustatud otsuses ei tõendanud komisjon ühissettevõtte „ühist juhtimist” Shelli ja RWE poolt. Nad rõhutavad, et ühine juhtimine tuvastati eespool punktis 76 viidatud kohtuotsuses Avebe vs. komisjon kaudsete tõendite alusel, mis käesolevas asjas puuduvad.
- 78 Eelkõige olid kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 76 viidatud kohtuotsus Avebe vs. komisjon, emattevõtjad „solidaarselt vastutavad” ettevõtja poliitika eest ning nad olid võrdsetel alustel esindatud kõikidel tasanditel, sealhulgas juhatuse (juhatuse liikmed) tasandil. Seevastu isegi kui käesolevas asjas nimetati juhatuse ametisse võrdsetel alustel, oli Shelli määrataval juhatuse esimehel hääle võrdsuse korral otsustav hääleõigus.
- 79 Lisaks pidi kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 76 viidatud kohtuotsus Avebe vs. komisjon, ühissettevõtte korrapäraselt aru andma kahe emattevõtja volitatud isikutele. Käesolevas asjas lõimiti juhatuse algusest peale Shelli kontserni otsustus- ja aruandestruktuuridega.
- 80 Kolmandaks leiavad hagejad, et Shell & Dea Oili juhatuse tunnused, mis tulenesid selle ajutisest laadist, välistasid ühise juhtimise.
- 81 Nad väidavad selles osas, et tulenevalt ühissettevõtte asutamislepingu tingimustest pidi Shell teatud aja jooksul omandama ühissettevõtte enamusosaluse, samas kui RWE sai õiguse pakkuda Shellile ühissettevõttes oma osalust. Menetluses, mille tulemusel tehti otsus koondumise heakskiitmise kohta (millele komisjon tugines vaidlustatud otsuse põhjendustele 510, 530 ja 549), kontrollis ja tuvastas komisjon mitte ühise kontrolli omandamist, vaid seda, et Shell omandas otseselt ainukontrolli.
- 82 Shell & Dea Oili juhatuse lõimimine Shelli otsustus- ja aruandestruktuuridega tuleneb nimelt selle juhatuse jaoks kehtestatud töökorra. Töökorra punkti 1.1 kohaselt tuli Shell & Dea Oili juhatuse lõimida Shell Europe Oil Products Ltd-sse. Töökorra punkti 1.2 kohaselt lasus Shell & Dea Oili juhatuse esimehel kohustus ettevõtte juhtimine korraldada vastavalt Shelli rahvusvahelistele

standarditele. Töökorra punktist 3 tulenes, et kõik juhatuse liikmed kuulusid Shelli otsustus- ja aruandestruktuuridesse. Töökorra punktist 4 tulenevalt pidi juhatuse esimees tegema koostööd Shell Europe Oil Products'i presidendiga.

- 83 Kõnealused otsustus- ja aruandestruktuurid viidi sisse ja neid kohaldati alates ühissettevõtte loomisest. Näiteks S., kelle ülesanne oli pärast ühissettevõtte loomist parafiinvahade müügi juhtimine, ei olnud ühissettevõtte juhatuse ees aruandekohustuslik. Ta esitas oma aruanded otse G-le, kes oli Shell UK Oil Products Ltd-s Shelli kontserni Euroopa haru haldaja vahade alal. Mis puudutab Shell & Dea Oili turustuspoliitikat ja igapäevast majandustegevust parafiinvahade valdkonnas, siis kordagi ei pöördunud organi poole, mille abil RWE Dea oleks osanikuna võinud mõju avaldada oma pädevuse alusel nimetada juhtorgani liikmed. Alates ühissettevõtte asutamisest juhtis turustuspoliitikat ja igapäevast majandustegevust sisuliselt ainult Shell.
- 84 Ühissettevõtte lõimimine Shelli struktuuridega ilmneb ka ettevõtja muudes olulistes valdkondades. Näiteks viidi ellu projekt „Finantskontrolli saavutamine”, mille eesmärk oli ka Shell & Dea Oili kohaldada Shelli raamatupidamissüsteeme ja ette valmistada nende süsteemide kohaldamine endise Dea Mineraloeli raamatupidamisele. Selles osas loeti Shell & Dea Oili – nagu nähtub dokumendist „Kurzinformationen zum FCP-Projekt” (lühiteave projekti FCP kohta) – juba Shelli Euroopa organisatsiooni osaks. Nimetatud dokumendist tuleneb, et „[ü]hissettevõtte asutamislepingu põhimõtte kohaselt peab ühissettevõtte kui Shelli Euroopa organisatsiooni osa võtma üle Shelli eeskirjad, süsteemid, majandustegevuse protsessi ja kultuuri” ning „[s]el põhjusel tuleb ühissettevõtte Shell [&] Dea Oil ülesehitamise käigus Shelli ja Dea kogu igapäevase majandustegevuse protsess ühtlustada”, täpsustades et „Shelli igapäevase majandustegevuse protsess kujutab endast järgitavat standardit”.
- 85 Edasi märgivad hagejad, et ühissettevõtte tegutsemise ajal puudus RWE Dea raamatupidamisosakonna töötajatel juurdepääs Shell & Dea Oili raamatupidamisele.
- 86 Seetõttu leiavad hagejad, et vaidlustatud otsuses komisjoni välja toodud asjaolud ei tõenda „ühist juhtimist” eespool punktis 76 viidatud kohtuotsuse Avebe vs. komisjon tähenduses, vaid äärmisel juhul ühiskontrolli nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT L 24, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 40) artikli 3 lõike 1 ja artikli 4 lõike 2 tähenduses. Ühise juhtimise tõendamise läheb kvalitatiivselt kaugemale ühiskontrolli tõendamisest ja eeldab, et emaettevõtjad ühiselt ka tegevust tõhusalt ja aktiivselt juhivad.
- 87 Kuna komisjon ei ole käesolevas asjas tõendatud ühist juhtimist, tuleb vaidlustatud otsus tühistada osas, milles komisjon omistas hagejatele vastutuse Shell & Dea Oili toime pandud rikkumise eest.
- 88 Esiteks leiab komisjon, et esineb eeldus, et kaks emaettevõtjat avaldavad ühissettevõtte kaubandustegevusele tegelikku otsustavat mõju, kui tõendatud ei ole mitte üksnes ühiskontroll (ligikaudu) 100% suuruse osaluse üle, vaid ka kahe emaettevõtja pädevus ühiselt juhtida ühissettevõtte kaubanduspoliitikat.
- 89 Teiseks on komisjon seisukohal, et ta esitas tõendid ühise juhtimispädevuse kohta, viidates ühissettevõtte asutamislepingu tingimustele. Hagejad ei vaidle vastu sellele, et komisjoni viidatud asjaoludega oli tõendatud kahe emaettevõtja otsustav mõju Shell & Dea Oili strateegilistele otsustele. Kuna emaettevõtjatel oli kõige parem hinnata kontrollisuhete konkreetset kujunemist ühissettevõttes, siis peavad nemad tõendama vastupidist, kui komisjon tuvastatud asjaolude alusel tõendab, et esineb ühine kontrollipädevus ühissettevõtte kaubanduspoliitika üle, luues sellega eelduse, et kaks ettevõtjat avaldavad otsustavat mõju.
- 90 Hagejad väidavad üksnes, et nad ei mõjutanud turustuspoliitikat ja hinnapoliitikat, see tähendab Shell & Dea Oili igapäevast majandustegevust. Nad kinnitavad, et ühissettevõtte igapäevane majandustegevus oli lõimitud Shelli kontserni „otsustus- ja hierarhiliste struktuuridega”. Komisjoni

hinnangul piisab majandusüksuse olemasolu tuvastamiseks aga sellest, kui emaettevõtjate otsustav mõju ulatub tütaretevõtja kaubanduspoliitikale laias tähenduses, eelkõige strateegilistele otsustele. Järelikult ei ole argument, et Shelli kontsernil oli eelisõigusega võimalus mõjutada Shell & Dea Oili turustus- ja hinnapoliitikat, piisav tõendamisel, et kaks emaettevõtjat ei avaldanud ühist mõju.

- 91 Lisaks tuleneb ühissetevõtte asutamislepingu tingimustest, et kaks emaettevõtjat ühiselt juhtisid ühissetevõtet. RWE Dea ja Deutsche Shell olid osanike üldkoosolekul esindatud võrdsetel alustel, kuna neile kuulus ühissetevõttes võrdne osalus. Sarnaselt moodustati ühissetevõtte komitee ja juhatus võrdsetel alustel. Kahel emaettevõtjal oli ka sama esindajate arv nõukogus.
- 92 Kui RWE nimetas ametisse ühissetevõtte komitee esimehe ja nõukogu esimehe, siis Shell nimetas juhatuse esimehe RWE nõusolekul. Häälte võrdsetel jagunemisel oli esimehel otsustav hääleõigus, kuid siiski olid juhatuse liikmed kohustatud tegema kõiki mõistlikke pingutusi, et otsuse langetamisel jõuda kokkuleppele. Lisaks nimetati ühissetevõtte nõukokku hulk hagejate juhatuse liikmeid.
- 93 Mis puudutab pädevuste jaotust, siis ühissetevõtte igapäevase majandustegevuse eest oli ainsana vastutav juhatus, alludes siiski ühissetevõtte komitee ja osanike koosoleku kontrollile ja juhtimispädevusele. Selle kokkuleppega kaasnes kohustus anda teavet ja esitada aruandeid ning emaettevõtjate õigus korraldada auditeid. Järelikult said hagejad vastupidi oma väidetele neid puudutavat teavet ja neil endil oli võimalik teostada kontrollimisi.
- 94 Komisjoni hinnangul olid strateegilised küsimused jäetud ühissetevõtte komiteele ja viimases astmes osanike koosolekule, kus otsused tehti lihthäälteenamusega. Osanike koosolekul ja ühissetevõtte komitees pidid kaks emaettevõtjat tegema pingutusi, selleks et „vältida häälte võrdsetel jaotumist“, kusjuures viimase võimalusena pidid lahenduse leidma iga kontserni juhtivad äriühingud.
- 95 Komisjon leiab, et ühissetevõtte majandustegevust ei juhitud emaettevõtjatest sõltumatult ja kaks emaettevõtjat pidid kõikides küsimustes ühise suuna kokku leppima. Lisaks olid kaks emaettevõtjat samal viisil teadlikud ühissetevõtte tegevusest ja võisid neile edastatud aruannete alusel mõjutada ühissetevõtte organeid. Kõnealune faktiline olukord on aluseks eeldusele, et kaks emaettevõtjat avaldasid tegelikku otsustavat mõju Shell & Dea Oili kaubanduspoliitikale.
- 96 Hagejad väidavad vastu, et Shell & Dea Oili juhatus oli alates algusest „täielikult lõimitud Shelli kontserni otsustus- ja hierarhiliste struktuuridega“. Töökorras igapäevase majandustegevuse kohta tuleneb tõepoolest, et arvestades Shelli poolt hiljem ainukontrolli võimaliku võtmise eesmärki, oli algusest peale ette nähtud ühissetevõtte tegevuse ühtlustamine Shelli kontserni tegevusega. Sellegipoolest on komisjoni arvates siinkohal tegemist üksnes ennetava organisatsioonilise lõimimisega Shelli kontserni, ilma et küsitavaks muutuks ühissetevõtte ühine juhtimine. Nii pidi Shell koostööpartnerina ja nõustajana ühissetevõtet abistama. Töökorras oli siiski täpsustatud, et see ei mõjuta RWE juhtimispädevust.
- 97 Lisaks väidab komisjon, et ükski tõend ei kinnita hagejate seisukohta, et ühissetevõtte müügidirektor esitas aruandeid mitte ühissetevõtte juhtkonnale, vaid üksnes Shelli Euroopa haru haldajale vahade alal. Hagejate väide puudutab igal juhul üksnes aruandluse struktuuri, mis oli ilmselt korraldatud nii, et müüki puudutavaid andmeid koguti ja käideldi Shelli juures, kes jätkuvalt tegutses vahade valdkonnas, samas kui RWE varasem vahasid puudutav tegevus anti üle ühissetevõttele. Igal juhul oli müügidirektor juhatuse liige või oli vähemalt „esimese tasandi juhina“ kohustatud tegema juhatusega koostööd ja juhatusele esitama teavet. Komisjon on seisukohal, et seega sai juhatus teabe otse juhatajalt või Shelli aruandluse kaudu, mis oli ka vajalik, arvestades et ühissetevõtte asutamislepingu punkti 13.4 kohaselt pidi viimane esitama aruanded ühissetevõtte komiteele.
- 98 Komisjon lisab, et raamatupidamissüsteemide kohandamine ei võimalda ka eeldada, et Shelli kontsernil oli ainuõiguslik juhtimispädevus. RWE Deal oli juurdepääs Shell & Dea Oili raamatupidamissüsteemidele. Dokument „Lühiteave projekti FCP kohta“ kinnitab samuti, et tegemist oli ühissetevõtte ühtse

organisatsiooniga, mis oli kohandatud vastavalt „Shelli kaubandusprotsessile”, mitte aga otsustuspädevuste üleandmisega Shellile. Vastupidi hagejate väidetule ilmses sellest dokumendist, et kohustus oli „esitada aruanded kahele osanikule”.

Ühiskontroll ja ühissetevõtte kaubandustegevusele ühiselt otsustava mõju avaldamine

- 99 Hagejad vaidlevad vastu seisukohale, et ühiskontrolli tuvastamine on piisav, selleks et tõendada, et kaks emettevõtjat ühiselt avaldasid otsustavat mõju ühissetevõtte kaubandustegevusele. Komisjon kinnitab, et niisuguse mõju olemasolu saab eeldada juhul, kui kahele emettevõtjale kuulub võrdsetes osades 100% suurune osalus ühissetevõtte kapitalis ning kui tegemist on ühise juhtimispädevusega. Lisaks leiab komisjon, et ühist juhtimispädevust on võimalik tõendada ühissetevõtte asutamislepingus sisalduvate andmete alusel.
- 100 Esiteks tuleb meenutada, et määruse nr 139/2004 artikli 3 lõikes 2 on sätestatud, et „[k]ontrolli sisuks on õigused, lepingud või muud vahendid, mis kas eraldi või ühiselt ning vastavaid asjaolusid või õigusnorme arvestades annavad võimaluse ettevõtjat otsustavalt mõjutada”.
- 101 Kohtupraktika kohaselt ei saa komisjon EÜ artikli 81 alusel ühe äriühingu konkurentsivastase tegevuse süüks panemisel teisele äriühingule tugineda pelgale suutlikkusele avaldada otsustavat mõju, nagu on kontrolli tuvastamise käigus aluseks võetud määruse nr 139/2004 kohaldamisel, ilma et oleks vaja kontrollida, kas niisugust mõju tegelikult avaldati (eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus *General Technic-Otis jt vs. komisjon*, punkt 69).
- 102 Vastupidi, komisjon peab üldjuhul tõendama faktiliste asjaolude kogumi alusel niisugust otsustavat mõju (vt eespool punktis 76 viidatud kohtuotsus *Avebe vs. komisjon*, punkt 136 ja seal viidatud kohtupraktika). Nende asjaolude hulka kuulub see, et emettevõtja juhatuses ja selle tütarettevõtja või ühissetevõtte juhatuses olevatel ametikohtadel on samad füüsilised isikud (Üldkohtu 12. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-132/07: *Fuji Electric vs. komisjon*, EKL 2011, lk II-4091, punkt 184; vt selle kohta ka Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P: *Dansk Rørindustri jt vs. komisjon*, EKL 2005, lk I-5425, punktid 119 ja 120), või fakt, et kõnealused äriühingud pidid järgima nende ühtse juhtkonna antud suuniseid, ilma et nad oleksid turul saanud iseseisvalt tegutseda (vt selle kohta eespool punktis 29 viidatud kohtuotsus *HFB jt vs. komisjon*, punkt 527).
- 103 Käesolevas asjas ei tuginenud komisjon niisugusele otsesele tõendile, et kinnitada, et RWE ja Shell otsustavalt mõjutasid Shell & Dea Oili kaubandustegevust.
- 104 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 510 asuv järeldus, mille kohaselt „teostasid Shell ja RWE üleminekuperioodil ühist kontrolli ühissetevõtte üle”, tugines otsusele koondumise heakskiitmise kohta, nagu ilmneb vaidlustatud otsuse 666. joonealusest märkusest. Lisaks tuvastas komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 549, et „[k]äesoleval juhul oli Shelli ja RWE ühine juhtimispädevus ühissetevõtte juhatuses tõendatud (vt põhjendus 510) ühissetevõtte asutamislepinguga”. Peale selle kontrollis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 549 otsuse tegemise viise ühissetevõtte teistes organites abstraktselt, see tähendab üksnes ühissetevõtte asutamislepingu alusel. Sellest lähtudes jõudis komisjon nimetatud põhjenduse lõpus järeldusele, et ühissetevõtte perioodil teostasid Shell ja RWE ühiskontrolli ühissetevõtte üle, ja viitas vaidlustatud otsuse 680. joonealuses märkuses sõnaselgelt otsusele koondumise heakskiitmise kohta.
- 105 Sellest tuleneb, et järelduseni, et Shell ja RWE avaldasid ühiselt otsustavat mõju Shell & Dea Oili kaubandustegevusele, jõudis komisjon käesolevas asjas üksnes sel alusel, kui ta sarnaselt analüüsiga, mis toimus vastavalt koondumiste heakskiitmist reguleerivatele eeskirjadele, abstraktselt analüüsis ühissetevõtte asutamislepingut, mis allkirjastati enne Shell & Dea Oili tegutsemise algust.

- 106 Teiseks tuleb Üldkohtul seega analüüsida, mil määral võib niisugune abstraktne ja tulevikku suunatud analüüs, mis tehakse koondumiste valdkonnas, kus heakskiitmise otsus eelneb ühissetevõtte tegevuse alustamisele, samuti tõendada otsustava mõju tegelikku avaldamist ühissetevõtte kaubandustegevusele otsuses, millega loeti emattevõtjad vastutavaks EÜ artikli 81 rikkumise eest, mille oli nimetatud ühissetevõtte varem toime pannud.
- 107 Selles osas tuleneb kohtupraktikast, et isegi kui pädevus või võimalus ühissetevõtte kaubanduslikud otsused kindlaks määrata põhineb iseenesest vaid pelgal võimel avaldada otsustavat mõju tema kaubandustegevusele ja kuulub seega määruse nr 139/2004 tähenduses mõiste „kontroll” alla, võivad komisjon ja liidu kohus eeldada, et rakendati ja järgiti õigusnorme ja selle ettevõtja tegutsemist puudutavaid kokkulepete tingimusi, eelkõige ühissetevõtte asutamislepingut ja aktsionäride kokkulepet hääletamise kohta. Selles osas võib ühissetevõtte kaubandustegevusele otsustava mõju tegeliku avaldamise analüüsimine sarnaselt kontrolli puudutava analüüsimisega seisneda enne ettevõtte tegutsema asumist allkirjastatud dokumentide abstraktses analüüsis. Eelkõige kui nendes õigusnormides ja tingimustes on ette nähtud, et iga emattevõtja hääled on vajalikud ühissetevõtte organis otsuse vastuvõtmiseks, võivad komisjon ja liidu kohus vastupidiste tõendite puudumisel tuvastada, et kõnealused otsused tegid emattevõtjad koos (vt selle kohta eespool punktis 76 viidatud kohtuotsus *Avebe vs. komisjon*, punktid 137–139; eespool punktis 102 viidatud kohtuotsus *Fuji Electric vs. komisjon*, punktid 186–193, ja eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus *General Technic-Otis vs. komisjon*, punktid 112 ja 113).
- 108 Kuna otsustava mõju tegelikku avaldamist puudutav kontrollimine on siiski tagasivaateline ja võib seega põhineda konkreetsetel asjaoludel, võivad nii komisjon kui huvitatud pooled esitada tõendeid, et ühissetevõtte kaubanduslikud otsused tehti muul viisil kui need, mis tulenesid ühissetevõtte tegevust puudutavate kokkulepete pelgalt abstraktses analüüsist (vt selle kohta eespool punktis 102 viidatud kohtuotsus *Fuji Electric vs. komisjon*, punktid 194 ja 195, ning eespool punktis 26 viidatud kohtuotsus *General Technic-Otis jt vs. komisjon*, punktid 115–117). Eelkõige võivad komisjon või huvitatud isikud tõendada, et vaatamata ühe emattevõtja pädevusele teha kõnealused otsused oma esindajate kaudu ühissetevõtte organites, tehti need otsused tegelikult mitme või kõigi emattevõtjate poolt ühehäälselt.
- Komisjoni selle järelduse põhjendatus, mis puudutab *Shell & Dea Oili* toime pandud rikkumise eest RWE-le ja Shellile vastutuse omistamist
- 109 Seega tuleb lähtudes eespool punktides 99–108 asuvaid kaalutlusi arvestades kontrollida, kas komisjon tõendas vaidlustatud otsuses piisavalt asjaolusid, mis võimaldavad *Shell & Dea Oili* toime pandud rikkumise eest hagejatele vastutuse omistada.
- 110 Vaidlustatud otsusest tuleneb, et komisjon rajas oma järelduse hagejate ja Shell'i kontserni solidaarvastutuse kohta *Shell & Dea Oili* toime pandud rikkumise eest kahele asjaolule: esiteks on selleks ühine juhtimispädevus, mille ta tuvastas ühissetevõtte asutamislepingu analüüsimisel, viidates otsusele koondumise heakskiitmise kohta, mille raames said *Shell* ja *RWE* kõigepealt ühise kontrolli *Shell & Dea Oili* üle, seejärel pärast üleminekuperioodi omandas *Shell* ühissetevõtte üle ainukontrolli; teiseks on selleks asjaolu, et mõlemale emattevõtjale kuulus ühiselt ja võrdsetes osades ühissetevõtte kogu osalus.
- 111 Esiteks, mis puudutab hagejate märkust, et „ühine juhtimispädevus” põhineb pigem pelgal võimel avaldada otsustavat mõju, see tähendab kontrollil määruse nr 139/2004 artikli 2 tähenduses, kui nimetatud kontrolli tegelikul teostamisel, siis piisab, kui meenutada, et vastupidiste tõendite puudumisel võib tegeliku ühise juhtimise tuletada ühisest juhtimispädevusest, nagu see ilmneb ühissetevõtte tegutsemist reguleerivatest kokkulepetest (vt eespool punktid 107 ja 108).

- 112 Teiseks, mis puudutab ühise juhtimise laadi, siis eespool punktis 76 viidatud kohtuotsuses Avebe *vs.* komisjon (punktid 136–138) luges Üldkohus asjakohasteks kaudsed tõendid selle kohta, et ühissettevõtte organite liikmed, kelle nimetasid ametisse kõik emaettevõtjad ja kes kaitsevad viimaste kaubanduslikke huvisid, peavad tegema tihedat koostööd ühissettevõtte kaubanduspoliitika määratlemisel ja elluviimisel ning et nende tehtud otsused peavad tingimata peegeldama komisjoni poolt kõigi vastutavaks loetud emaettevõtjate ühist tahet. Lisaks osutas kohus asjaoludele, mis kinnitavad, et emaettevõtjate ja ühissettevõtte organi liikmete vahel, kelle kõik emaettevõtjad olid ametisse nimetanud, leidsid aset korrapärased kontaktid ühissettevõtte kaubanduspoliitika alal. Üldkohus ei analüüsinud mitte üksnes strateegiliste otsuste tegemist ühissettevõttes, vaid ka igapäevaste tehingute tegemist ja märkis, et kahe emaettevõtja ametisse nimetatud kaks direktorit pidid tegema ka selles osas tihedat koostööd (eespool punktis 76 viidatud kohtuotsus Avebe *vs.* komisjon, punktid 136–138).
- 113 Lisaks rõhutas Üldkohus eespool punktis 26 viidatud kohtuotsuses General Technic-Otis jt *vs.* komisjon (punktid 112 ja 118), et ühissettevõtte osalusest kuulus 75% Otis Belgique'ile ja ülejäänud 25% General Technicile ning et vastavalt ühissettevõtte põhikirjale on iga osanik ühissettevõtte juhatuses esindatud proportsionaalselt oma osalusega kapitalis. Arvestades, et juhatuse otsused tuli teha 80-protsendilise häälteenamusega, väljendas Otis kogu rikkumisperioodil oma esindajate kaudu juhatuses oma nõusolekut kõigi kõnealuste otsuste osas.
- 114 Kolmandaks, kuigi käesolevas asjas on tõsi, et RWE-l oli ühissettevõtte komitees ja osanike koosolekul vetoõigus, ei puuduta see siiski kõiki ühissettevõtte juhtimisega seotud otsuseid. Seevastu tähendab Shelli ametisse nimetatud juhatuse esimehe otsustav hääleõigus seda, et viimase ametisse nimetatud liikmed võisid teha juhatuses otsuseid ka RWE ametisse nimetatud liikmete võimalikust vastuväitest hoolimata. Seega ei saa vaidlustatud otsuses välja toodud pelkade ühissettevõtte asutamislepingu tingimuste alusel tuvastada, et kaks emaettevõtjat juhtisid ühissettevõtet tihedas koostöös ja et ühissettevõtte juhatuse otsuste tegemine peegeldas tingimata mõlema vastutavaks loetud emaettevõtja tahet.
- 115 Lõpuks tuleb märkida, et komisjon ei toonud välja ühtegi konkreetset faktilist asjaolu, nagu juhatuse koosoleku protokollid, millest nähtuks, et kaks emaettevõtjat juhtisid ühissettevõtet tihedas koostöös ja et selle juhatuses tehtud otsused peegeldasid mõlema vastutavaks loetud emaettevõtja tahet.
- 116 Seega puudusid käesolevas asjas kaudsed tõendid, mille alusel Üldkohus eespool punktis 76 viidatud kohtuotsuses Avebe *vs.* komisjon ja eespool punktis 26 viidatud kohtuotsuses General Technic-Otis jt *vs.* komisjon tuvastas ühise juhtimise.
- 117 Kolmandaks väidab komisjon siiski, et majandusüksuse olemasolu tuvastamiseks piisab sellest, kui emaettevõtjate otsustav mõju ulatub tütarvõtja kaubanduspoliitikale laias tähenduses, eelkõige strateegilistele otsustele.
- 118 Esiteks tuleb selles osas rõhutada, et juhatusel oli Shell & Dea Oili kaubanduspoliitika määratlemisel oluline roll. Ühissettevõtte asutamislepingu punkti 13.2 kohaselt vastutas juhatuse ainsana ühissettevõtte tegevuse juhtimise eest ning sellel oli õigus ja pädevus ellu viia ühissettevõtte eesmärged, ilma et see mõjutaks ühissettevõtte komiteele jäetud strateegilisi pädevusi. Asutamislepingu punkti 12.5 kohaselt piirdusid kõnealused jäetud pädevused sisuliselt eelarve ja äriplaani vastuvõtmisega, otsustega, mis puudutasid investeringuid ja kolmandate isikutega sõlmitavaid lepinguid teatud künnist ületavas väärtuses, juhatuse liikmete ametisse nimetamist ja restruktureerimist.
- 119 Teiseks tuleneb eespool punktides 112 ja 113 viidatud kohtupraktikast, et emaettevõtjate niisugune mõju ühissettevõtte igapäevase juhtimisele, mida avaldatakse ühissettevõtte juhatuse liikmete kaudu, kelle on emaettevõtjad ametisse nimetanud, on täiesti asjakohane emaettevõtjate ja ühissettevõtte vahelise majandusüksuse olemasolu hindamisel.

- 120 Kolmandaks on tõsi, et igapäevase juhtimise küsimus võib olla asjakohatu, kui tegemist on tütarettevõtjaga, mis 100-protsendiliselt kuulub ühele emaettevõtjale, arvestades et igapäevase majandustegevusega tegelemisel tütarettevõtja iseseisvuse tõendamise iseenesest ei pruugi ümber lükata eeldust, et avaldatakse otsustavat mõju (vt eespool punktis 49 viidatud kohtupraktika).
- 121 Siiski tehakse ainuosaniku puhul kõik otsused, ka tütarettevõtja igapäevast juhtimist puudutavad otsused juhtide poolt, kelle valib ja nimetab otseselt või kaudselt (organite kaudu, mille liikmed nimetab ametisse emaettevõtja) ainus emaettevõtja. Teise osaniku puudumisel on ainsaks kaubanduslikuks huviks, mis avalduvad tütarettevõtja puhul, üldjuhul ainuosaniku huvid. Seetõttu võib komisjon eeldada otsustava mõju tegelikku avaldamist isegi juhul, kui tütarettevõtja juhid korraldavad igapäevast juhtimist autonoomselt.
- 122 Ühissettevõtete puhul esineb osanike paljusus ning ühissettevõtte organite otsused võtavad vastu juhatuse liikmed, kes esindavad erinevate emaettevõtjate kaubanduslikke huvisid, mis võivad kokku langeda, aga ka lahkned. Seega on jätkuvalt asjakohane küsimus, kas emaettevõtja avaldab tegelikku mõju ühissettevõtte igapäevasele juhtimisele juhtkonna kaudu, mille on ta ise ametisse nimetanud.
- 123 Neljandaks tuleb meenutada, et hagejad esitasid juba oma vastuses vastuväiteteatisele asjakohased seisukohad ühise juhtimise olemasolu hindamise kohta. Nad väitsid, et ühissettevõtte kaubandus- ja hinnapoliitika, see tähendab sisuliselt igapäevane juhtimine kuulus üksnes Shelli otsustus- ja kontrollialasse ning ühissettevõtte juhatuse oli lõimitud Shelli struktuuriga. Seevastu ainsad argumendid, mille komisjon esitas vaidlustatud otsuses nende seisukohtade ümberlukkamiseks, puudutasid vetoõigust, mis RWE-l oli ühissettevõtte komitees ja osanike koosolekul. Nagu aga ilmneb eelkõige eespool punktist 118, ei kuulunud ühissettevõtte igapäevane juhtimine nende organite pädevusse. Vastupidi, ühise juhtimise hindamise seisukohalt asjakohaste otsuste tegemine oli peamiselt juhatuse ülesanne.
- 124 Seega ei tõendanud komisjon vaidlustatud otsuses ühissettevõtte ühist juhtimist.
- 125 Lisaks tuleb tõdeda, et peale ühise juhtimise ei viidanud komisjon vaidlustatud otsuses ühelegi majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke sidemeid puudutavale kaudsele tõendile, mis kinnitab RWE poolt otsustava mõju tegelikku avaldamist ühissettevõtte kaubandustegevusele.
- 126 Asjaolu, et RWE-le ja Shellile kuulus kokku 100-protsendiline osalus Shell & Dea Oili kapitalis, ei muuda käesoleva kohtuasja asjaolusid sarnasteks asjaoludega kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 76 viidatud kohtuotsus *Avebe vs. komisjon*, kuna nimetatud kohtuasjas tuvastas Üldkohus ühissettevõtte ühise juhtimise ja rajas oma järelduse otsustava mõju tegeliku avaldamise kohta muudele asjakohastele kaudsetele tõenditele, mis käesoleval juhul puuduvad.
- 127 Oma kostja vastuses esitas komisjon loetelu samade isikutega täidetud ametikohtadest Dea Mineraloelis, Shell & Dea Oilis ja hagejates, millest ilmneb, et RWE Dea kolm juhatuse liiget olid ajavahemikus 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002 samal ajal Shell & Dea Oili nõukogu liikmed. Selles osas tuleb märkida, et enne Shell & Dea Oili nõukogu liikmeks saamist olid samad isikud Dea Mineraloeli juhatuse liikmed. Siiski ühissettevõtte perioodil ei kattanud ühelt poolt ühissettevõtte juhatuse või komitee liikmed ja teiselt poolt hageja organite liikmed.
- 128 Isegi kui oletada, et ametikohtade täitmine samade isikutega, millele komisjon käesolevas asjas viitas, võib mõjutada hinnangut otsustava mõju tegeliku avaldamise kohta, ei saa nimetatud asjaolu kinnitada selles osas vaidlustatud otsuse järeldust. Üldjuhul tuleb põhjendused huvitatud isikule edastada samal ajal otsusega, mis tema huve kahjustab. Põhjenduste puudumist ei saa korvata sellega, kui huvitatud isik saab otsuse põhjendustest teada menetluse käigus liidu kohtutes (Euroopa Kohtu 26. novembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 195/80: *Michel vs. parlament*, EKL 1981, lk 2861, punkt 22, ja eespool punktis 41 viidatud kohtuotsus *Elf Aquitaine vs. komisjon*, punkt 149).

- 129 Eespool toodud kogumis arvestades tuleb jõuda järeldusele, et vaidlustatud otsuses komisjoni toodud asjaoludest ei piisa, et tuvastada, et hagejad ja Shell määratlesid ühiselt Shell & Dea Oili tegevussuuna turul, mistõttu ei saanud komisjon jõuda õiguspäraselt järeldusele, et hagejad ja Shell & Dea Oil moodustasid majandusüksuse. Järelikult rikkus komisjon EÜ artiklit 81, kui ta üksnes vaidlustatud otsuses esitatud asjaolude alusel tuvastas hagejate solidaarvastutuse Shell & Dea Oili toime pandud rikkumise eest.
- 130 Seega tuleb nõustuda esimese väite teise osaga ja tühistada vaidlustatud otsus osas, milles komisjon tuvastas, et hagejad osalesid kartellis ajavahemikus 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002. Tuvastatud õigusvastasuse tagajärgi trahvisummale analüüsitakse allpool punktis 260 ja sellele järgnevatel punktides.

2. Teine väide, et hagejate suhtes ei kohaldatud 2002. aasta koostööteatist

- 131 Teise võimalusena väidavad hagejad, et komisjon kohaldas 2002. aasta koostööteatist valesti ja rikkus võrdse kohtlemise põhimõtet, kuna ta ei vabastanud hagejaid neile määratud trahvist ega vähendanud trahvi summat, arvestades Shell Deutschland Schmierstoffi poolt muu hulgas Shell Deutschland Oili nimel esitatud koostöötaotlust. Hagejatele määratud trahv tuleb seega „tühistada või vähemalt seda vähendada märkimisväärselt” vastavalt koostööteatise mõttele ja eesmärgile ning lähtudes tahtest, mida Shell väljendas oma koostöötaotluses.

Esimene väiteosa, et Shelli koostöötaotlust ei laiendatud hagejatele

Vaidlustatud otsus

- 132 Vaidlustatud otsuses märkis komisjon järgmist:

„[...]

(732) Shell [oli] esimene ettevõtja, kes esitas tõendid käesoleva otsuse esemeks oleva rikkumise kohta. Esitatud tõendid võimaldasid komisjonil teha otsuse, et määrata kontrollimised seoses kõnealuses sektoris väidetavalt toime pandud rikkumisega [...]

(736) Shellil on järelikult kaitse trahvide eest vastavalt 2002. aasta koostööteatise punktile 8. Seega vähendatakse Shelli trahvi 100%. Vähendamine hõlmab ka Shelli solidaarvastutust Shell Deutschland Oil GmbH/Shell & Dea Oili tegevuse eest. Sellest tulenevalt on RWE ainsana vastutav trahvi selle osa tasumise eest, mis on tingitud nimetatud tegevusest.”

- 133 Mis puudutab asjaolu, et Shell Deutschland Schmierstoffi koostöötaotlust ei kohaldata hagejatele, siis komisjon leidis vaidlustatud otsuses järgmist:

„[...]

(524) Shell kinnitab, et ajavahemikul, mil Dea Mineraloel oli osa RWE-st (see tähendab alates rikkumise algusest 3. septembril 1992 kuni 30. juunini 2002), peab RWE samuti saama Shelli tingimusliku kaitse trahvide eest.

(525) Shell kinnitab samuti, et teda ei või ega saa lugeda RWE-ga solidaarselt vastutavaks ajavahemiku eest 2. jaanuarist kuni 30. jaanuarini 2002, kui komisjon otsustab RWE-le trahvi määrata. Sel juhul peavad Shell ja RWE olema eraldi vastutavad [...]

(527) [K]omisjon ei saa aktsepteerida üldist avaldust RWE lisamise põhjusena Shelli tingimusliku kaitse saajate hulka. [EÜ] artikkel 81 puudutab konkurentsivastast tegevust turul mingil kindlal ajavahemikul, samas kui 2002. aasta koostööteatisega reguleeritakse koostöötaotlusi haldusmenetluses. Koostöötaotluse puhul peab komisjon järelikult hindama, millisesse kontserni taotluse esitaja selle esitamise hetkel kuulus. Hetkel, mil Shell esitas taotluse trahvi eest kaitse saamiseks, ei kuulunud Shell ja RWE samasse kontserni. Shell on järelikult ainus ettevõtja, kes täidab 2002. aasta koostööteatise tingimusi ja kellele saab seega kohaldada kaitset trahvide eest.”

Esimene etteheide, et Shellile antud kaitset trahvide eest ei laiendatud Dea Mineraloeli toime pandud rikkumisele

- 134 Hagejad väidavad, et komisjon ei laiendanud Shelli esitatud koostöötaotluse mõju rikkumisele, mille Dea Mineraloel pani toime ajavahemikus 1992. aastast kuni 2. jaanuarini 2002, mil viimane kuulus 100-protsendiliselt hagejatele. Nad toonitavad, et Dea Mineraloel on äriühing, mille õigusjärglane oli Shell Deutschland Oil pärast selle omandamist Shelli poolt. Lisaks oli äriühing Shell Deutschland Schmierstoff, kes esitas koostöötaotluse, Shell Deutschland Oili tütarettevõtja.
- 135 Hagejate arvates tuleb 2002. aasta koostööteatise kohaldamisel ettevõtjat, kellele anti kaitse trahvide eest, võtta arvesse sellisena, nagu see oli rikkumise toime panemise hetkel, mistõttu rikkus komisjon kõnealust koostööteatist, kuna ta ei laiendanud hagejate suhtes Shell Deutschland Schmierstoffi esitatud koostöötaotlust. See ilmneb eelkõige määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikest 3, mille kohaselt võetakse EÜ artikli 81 rikkumise eest ettevõtjale määratava trahvi summa kindlaksmääramisel arvesse nii rikkumise raskust kui ka kestust. Hagejad on seisukohal, et kuna rikkumise raskus ja kestus viitavad ettevõtjale, nagu see oli rikkumises osalemise ajal, siis tuleb ettevõtja sama mõistet kasutada ka 2002. aasta koostööteatise kohaldamisel.
- 136 Esiteks tuleb märkida, et kohtupraktika kohaselt ei mõjuta võimalus määrata emaettevõtjale karistus tütarettevõtja tegevuse eest niisuguse otsuse õiguspärasust, mis on adresseeritud üksnes rikkumises osalenud tütarettevõtjale. Seega on komisjonil võimalus valida, kas karistada rikkumises osalenud tütarettevõtjat või rikkumises osalemise perioodil teda kontrollinud emaettevõtjat. Komisjonile kuulub valikuõigus ka juhul, kui tegemist on majandusliku õigusjärglusega tütarettevõtja kontrollimisel, nii et komisjon võib pidada eelmist emaettevõtjat vastutavaks tütarettevõtja tegevuse eest võõrandamisele eelnenud ajavahemiku eest ja uut emaettevõtjat vastutavaks pärast võõrandamist (vt Üldkohtu 14. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-259/02-T-264/02 ja T-271/02: Raiffeisen Zentralbank Österreich jt vs. komisjon, EKL 2006, lk II-5169, punktid 331 ja 332 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 137 Nimetatud kohtupraktikast tuleneb, et komisjonil on õigus rikkumisega otseselt seotud tütarettevõtja eelmise ja uue emaettevõtja vastutust eraldi kontrollida ja see tuvastada.
- 138 Seega ei teinud komisjon käesolevas asjas hindamisviga, kui ta eraldi tuvastas RWE vastutuse Dea Mineraloeli toime pandud rikkumise eest (ajavahemikus 1992. aastast kuni 2. jaanuarini 2002) ja Shelli vastutuse rikkumise eest, mille panid toime Dea Mineraloeli õiguseellasteks olevad äriühingud, nimelt Shell Deutschland Oil ja viimase tütarettevõtja Shell Deutschland Schmierstoff (alates 30. juunist 2002).
- 139 Teiseks tuleb analüüsida komisjoni leebema kohtlemise programmi eesmärki.
- 140 Selles osas on kohtupraktikas juba otsustatud, et liidu konkurentsioiguse rikkumises osalenud ettevõtjate koostöö korral lähtutakse trahvisummade vähendamisel kaalutlusest, et selline koostöö hõlbustab komisjoni tööd rikkumise tuvastamisel ja vajadusel rikkumise lõpetamisel (eespool

punktis 102 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt vs. komisjon, punkt 399, ja Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-69/04: Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik vs. komisjon, EKL 2008, lk II-2567, punkt 225).

141 Lisaks tuleb meenutada, et 2002. aasta koostööteatise punktides 3 ja 4 on märgitud järgmist:

„Komisjon on teadlik, et teatavad ebaseaduslike kokkulepetega seotud ettevõtjad soovivad oma osaluse neis kokkulepetes lõpetada ja komisjoni selliste kokkulepete olemasolust teavitada, kuid neid hoiavad tagasi võimalikud suured trahvid. [...] Komisjon leidis, et temaga koostööd tegevate ettevõtjate sooduskohtlemine on [liidu] huvides. Tarbijate ja kodanike huvi salajaste kartellide tuvastamise ja nende tegevuse karistamise vastu on olulisem kui selliste ettevõtjate trahvimine, kes võimaldavad komisjonil sellise tegevuse tuvastada ja keelustada.”

142 Seega tuleneb 2002. aasta koostööteatisest, et nimetatud koostööteatise kohaldamisega ei seata kahtluse alla ettevõtjate süüd ja vastutust rikkumise eest ning et kõrvaldatakse üksnes sellest vastutusest tulenevad rahalised tagajärjed või leevendatakse neid, selleks et ergutada ettevõtjaid salajastest kartellidest teada andma.

143 Järelikult on leebema kohtlemise programmi ainus eesmärk liidu tarbijate ja kodanike huvides hõlbustada niisuguse tegevuse avastamist, ergutades kartelliosalisi kartellist teada andma. Seega ei saa tulu, mida niisuguses tegevuses osalev ettevõtja võib saada, ületada taset, mis on vajalik leebema kohtlemise programmi täieliku tõhususe tagamiseks.

144 Kolmandaks tuleneb 2002. aasta koostööteatise punktist 8, et komisjon tagab ettevõtjale kaitse mis tahes trahvi eest juhul, kui esiteks ettevõtja esitab esimesena tõendid, mis komisjonil võimaldavad teha otsuse väidetava kartelli tuvastamisega seotud uurimise läbiviimise kohta, või teiseks ettevõtja esitab esimesena tõendid, mis komisjonil võimaldavad tuvastada EÜ artikli 81 rikkumise väidetava kartelli raames.

145 Seega erinevalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõigetest 2 ja 3, milles viidatakse rikkumise kestusele ja seega ettevõtja eri koosseisudele, mis hõlmavad otseselt vastutavat äriühingut või rikkumise kogu kestuse jooksul sellega seotud tegevust, keskendutakse 2002. aasta koostööteatise koostöötaotluse esitamise hetkele, mistõttu mõiste „ettevõtja” tähendab üldjuhul niisugust majandusüksust, mis oli olemas taotluse esitamise ajal.

146 Niisugune tõlgendus on pealegi kooskõlas 2002. aasta koostööteatise eesmärgiga, milleks on hõlbustada kartellide avastamist, ergutades kartelliosalisi kartellist teada andma. Kuna esineb nimelt võimalus omistada kartellis otseselt osalenud äriühingu vastutus teistele äriühingutele, kellega esimene moodustas majandusüksuse, peab selleks, et jätkuvalt ergutada äriühingut esitama teavet, mis võib tähendada ka selle äriühingu vastutust, olema võimalik, et kõik koostöötaotluse esitamise ajal ettevõtjasse kuulunud äriühingud vabastatakse karistustest, mis määratakse ilma vastava taotluseta.

147 Seevastu ei mõjuta koostöötaotluse kohaldamisala laiendamine ettevõtjatele, kuhu kuulus äriühing, mis oli otseselt seotud kartelliga või viimase tegevusega, tavajuhul nende äriühingute õiguslikku olukorda, kes taotluse esitanud äriühinguga moodustasid taotluse esitamise ajal ettevõtja. Seega ei saa niisugune laiendamine üldjuhul toetada 2002. aasta koostööteatise ainsat eesmärki, milleks on liidu tarbijate huvides ergutada ettevõtjaid salajastest kartellidest teada andma.

148 Järelikult ei rikkunud komisjon 2002. aasta koostööteatist, kui ta leidis vaidlustatud otsuse põhjenduses 527, et selle ettevõtja ulatus, kellele tuleb anda kaitse trahvide eest, tuleb kindlaks määrata asjaolude alusel, nagu need eksisteerisid koostöötaotluse esitamise hetkel.

- 149 Neljandaks tuleb märkida, et käesoleva väiteosa raames leiavad hagejad üksnes, et neile tuleb anda Shellile kohaldatud kaitse trahvide eest teabe tõttu, mille komisjonile edastas Shell Deutschland Schmierstoff, mis oli äriühing, mis koostöötaotluse esitamise hetkel kuulus Shelli kontserni.
- 150 Tuleb tõdeda, et mis puudutab 2. jaanuarile 2002 eelnenud ajavahemikku, siis kaitse trahvide eest kohaldamise abil hagejatele ei oleks olnud võimalik suurendada komisjoni leebema kohtlemise programmi kohaldamise tõhusust ja selle kaudu tuua kasu liidu tarbijatele. Hagejate vastutus tuvastati nimelt Shelli vastutusest eraldi. Sel põhjusel ei saanud neile määratud trahv tuua Shelli jaoks endaga kaasa rahalist kohustust ega pärssida tema tahet edastada kogu teave, mida ta tahtis komisjoniga jagada, selleks et tema suhtes kohaldataks 2002. aasta koostööteatise alusel kaitse trahvide eest.
- 151 Lisaks, nagu komisjon õigesti märgib, on õiglane hüvitada tütarettvõtja uuele emaettevõtjale, kes sisekontrolli abil avastab rikkumise ja otsustab seejärel komisjoniga koostööd teha, see trahvide eest kaitse andmisega ning mitte kohaldada niisugust meetet ettevõtte eelmisele omanikule, kes neid pingutusi ei teinud ega aidanud rikkumise väljaselgitamisele kaasa.
- 152 Järelikult kohaldas komisjon käesolevas asjas 2002. aasta koostööteatist kooskõlas selle eesmärgiga.
- 153 Viiendaks tuleb lõpuks meenutada, et kohtupraktikast tuleneb, et võrdse kohtlemise põhimõte, mille kohaselt on nõutav, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks sarnaselt, välja arvatud juhul, kui niisugune käsitlemine on objektiivselt põhjendatud, kujutab endast liidu õiguse üldpõhimõtet, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 20 ja 21 (vt selle kohta Euroopa Kohtu 14. septembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-550/07 P: Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals vs. komisjon jt, EKL 2010, lk I-8301, punktid 54 ja 55).
- 154 Käesolevas asjas esineb märgatav erinevus hagejate olukorra ja nende Shelli kontserni kuuluvate äriühingute olukorra vahel, kellele anti Shell Deutschland Schmierstoffi koostöötaotluse alusel kohaldatud kaitse trahvide eest, nimelt moodustasid need äriühingud erinevalt hagejatest koostöötaotluse esitamise hetkel koos Shell Deutschland Schmierstoffiga EÜ artikli 81 tähenduses ettevõtja. Nimetatud erinevus on asjakohane kaitse trahvide eest kohaldamise laiendamise seisukohalt, nagu ilmneb eespool punktides 145–148 asuvast analüüsist.
- 155 Seega käsitles komisjon erinevaid olukordi erinevalt, mistõttu ta ei rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet.
- 156 Eespool toodu alusel tuleb nõustuda komisjoni järeldusega, et hagejatele ei saa anda Shellile kohaldatud kaitset trahvide eest osas, mis puudutab Dea Mineraloeli toime pandud rikkumist.
- Teine etteheide, et Shellile antud kaitset trahvide eest ei laiendatud Shell & Dea Oili toime pandud rikkumisele
- 157 Teises etteheites kritiseerivad hagejad asjaolu, et Shelli kontsernile antud kaitset trahvide eest ei laiendatud trahvile, mis neile määrati rikkumise eest, mille pani toime Shellile ja RWE-le ühiselt kuulunud ühissettevõtte Shell & Dea Oil ajavahemikus 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002.
- 158 Selles osas piisab, kui meenutada, et esimese väite teise osa analüüsi tulemusel jõudis Üldkohus järeldusele, et vaidlustatud otsus tuleb tühistada osas, milles komisjon luges hagejad vastutavaks Shell & Dea Oili toime pandud rikkumise eest. Seega ei ole enam vajalik käesolevat etteheidet analüüsida.
- 159 Eespool toodut arvestades tuleb tagasi lükata etteheide, et Shellile antud kaitset trahvide eest ei laiendatud Dea Mineraloeli toime pandud rikkumisele, ning otsust ei ole vaja teha etteheite osas, et Shellile antud kaitset trahvide eest ei laiendatud Shell & Dea Oili toime pandud rikkumisele.

Teine väiteosa, et hagejatel on 2002. aasta koostööteatise alusel õigus trahvist täielikule vabastamisele või trahvi summa märkimisväärsele vähendamisele

- 160 Hagejad väidavad, et neile oleks tulnud 2002. aasta koostööteatise alusel anda kaitse trahvi eest või märkimisväärselt vähendada trahvi summat. Shelli edastatud teave pärines nimelt isikutelt, kes varem töötasid Dea Mineraloelis ja Shell & Dea Oilis, mis on nüüd Shell Deutschland Oil, mis on Shell Deutschland Schmierstoffi emaettevõtja.
- 161 Igal juhul esitasid ka hagejad haldusmenetluses olulisi tõendeid ning ainus põhjus, miks nad ei saanud seda varem teha, oli see, et komisjon teavitas neid liiga hilja asjaolust, et uurimine toimub ka nende suhtes.
- 162 Kõigepealt tuleb meenutada, et kohtupraktika kohaselt on komisjonil kaalutusõigus hinnata, kas teave või dokumendid, mille ettevõtjad vabatahtlikult edastasid, lihtsustasid tema ülesannet ja kas ettevõtjatele tuleb anda kaitse trahvide eest või vähendada nende trahvisummat 2002. aasta koostööteatise tähenduses (vt selle kohta eespool punktis 102 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt vs. komisjon, punkt 394, ja 24. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P: Erste Group Bank jt vs. komisjon, EKL 2009, lk I-8681, punkt 248). Samuti on tõsi, et Üldkohus ei saa tugineda sellele kaalutusruumile, et selles osas loobuda komisjoni hinnangu õiguslike ja faktiliste asjaolude põhjalikust kontrollimisest (vt analoogia alusel Euroopa Kohtu 8. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-386/10 P: Chalkor vs. komisjon, EKL 2011, lk. I-13085, punkt 62).
- 163 Edasi tuleneb eespool punktis 140 viidatud kohtupraktikast, et liidu konkurentsioiguse rikkumises osalenud ettevõtjate koostöö korral lähtutakse trahvisummade vähendamisel kaalutlusest, et selline koostöö hõlbustab komisjoni tööd rikkumise tuvastamisel ja vajadusel rikkumise lõpetamisel.
- 164 Lisaks, nagu tõdeti eespool punktis 143, on leebema kohtlemise programmi ainus eesmärk liidu tarbijate ja kodanike huvides hõlbustada niisuguse tegevuse avastamist, ergutades kartelliosalisi kartellist teada andma. Seega ei saa tulu, mida niisuguses tegevuses osalev ettevõtja võib saada, ületada taset, mis on vajalik leebema kohtlemise programmi täieliku tõhususe tagamiseks.
- 165 Lõpuks tuleb meenutada, et erinevalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõigetest 2 ja 3, milles viidatakse rikkumise kestusele ja seega ettevõtja erikoosseisudele, mis hõlmavad otseselt vastutavat äriühingut või rikkumise kogu kestuse jooksul sellega seotud tegevust, keskendutakse 2002. aasta koostööteatise koostöötaotluse esitamise hetkele, mistõttu mõiste „ettevõtja” tähendab üldjuhul niisugust majandusüksust, mis oli olemas taotluse esitamise ajal.
- 166 Nendest kaalutlustest selgub, et asjaolu, et Shellile leebema kohtlemise programmi kohaldada võimaldanud teabe esitasid töötajad, kes enne Shelli poolt Dea Mineraloeli omandamist töötasid RWE kontsernis, ei ole asjakohane hindamisel, kas hagejatel oli õigus nõuda kaitset trahvide eest või trahvisumma vähendamist.
- 167 Hagejad ei tugine nimelt ühelegi õigusnormile, mis kohustaks komisjoni vabastama hagejad trahvi tasumisest asjaolu tõttu, et töötajad, kes aitasid tuvastada kartelli või koostöötaotluse esitanud ettevõtja tegevust kartellis, kuulusid varem äriühingusse, mille omanikud olid hagejad.
- 168 Seevastu ilmneb koostöötaotluse esitamise hetkele keskendunud 2002. aasta koostööteatisest, et koostöötaotluse esitanud äriühingute töötajate avaldused toetavad üksnes ettevõtjat, kuhu kõnealune äriühing koostöötaotluse esitamise hetkel kuulub. Üksnes niisuguse tõlgendamisega on tagatud, et leebema kohtlemise programmi raames kohaldatava kaitse ulatus või trahvisumma vähendamise ulatus ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik selle eesmärgi saavutamiseks, milleks on ergutada salajastes kartellides osalejaid kartellidest teada andma.

- 169 Seetõttu tuleb hagejate esimene etteheide tagasi lükata.
- 170 Teiseks väidavad hagejad, et tõendite tõttu, mille nad esitasid haldusmenetluses, oleks komisjon pidanud oluliselt vähendada nende trahvi summat.
- 171 Selles osas piisab, kui tõdeda, et hagejad mainivad üksnes vaidlustatud otsuse põhjenduses 222 toodud MOL ühe sellise argumendi ümberlukkamist, mille kohta nad esitasid täiendavaid tõendeid. Nagu komisjon märgib, tuvastati MOL osalemine kartellis siiski suure hulga tõendite alusel. Lisaks tuleb tõdeda, et hagejad esitasid kõnealuse teabe vastusena komisjoni teabenõudele hetkel, kui juba vähemalt kolm teist ettevõtjat olid vabatahtlikult esitanud tõendid ja teabe kartelli tegutsemisviisi kohta. Seega ei rikkunud komisjon õigusnormi ega tegutsenud õigusvastaselt, kui ta keeldus 2002. aasta koostööteatise alusel andmast hagejatele kaitset trahvide eest või vähendamast nende trahvisummat.
- 172 Igal juhul leiab Üldkohus oma täieliku pädevuse raames, et arvestades kohtuasja faktilisi ja õiguslikke asjaolusid kogumis, ei saa hageja esitatud andmetega trahvi vähendamist põhjendada.
- 173 Eespool toodut arvesse võttes tuleb teise väite teine osa tagasi lükata.

Kolmas osa, et rikutud on hagejate kaitseõigusi

- 174 Teise väite kolmandas osas leiavad hagejad sisuliselt, et nende võimalused koostöötaotluse esitamiseks olid algusest peale piiratud, kuna kõnealuse rikkumisega seotud tegevus oli Shellile üle antud. Asjaolu, et komisjon ei teavitanud neid enne vastuväiteteatise esitamist uurimisest, mis toimus ka nende suhtes, võttis hagejatelt võimaluse esitada õigeaegselt koostöötaotlus. Sellega rikkus komisjon nende kaitseõigusi.
- 175 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on kaitseõiguste tagamisel nõutav, et huvitatud ettevõtjal võimaldatakse haldusmenetluse käigus esitada tõhusalt oma seisukoht nende väidetavate faktide ja asjaolude tõlevastavuse ja asjakohasuse ning nende dokumentide kohta, millele komisjon viitab, et toetada oma väidet asutamislepingu rikkumise olemasolu kohta (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80-103/80: Musique Diffusion française jt vs. komisjon, EKL 1983, lk 1825, punkt 10, ja 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas C-310/93 P: BPB Industries ja British Gypsum vs. komisjon, EKL 1995, lk I-865, punkt 21).
- 176 Seda põhimõtet väljendab määruse nr 1/2003 artikli 27 lõige 1, kuna selles on sätestatud, et huvitatud isikutele tuleb saata vastuväiteteatis, mis sisaldab selgelt kõiki peamisi asjaolusid, millele komisjon menetluse selles staadiumis tugineb (Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt vs. komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 67), et nad tegelikult teaksid, millist käitumist komisjon neile ette heidab, ja et end igakülgsest kaitsta enne komisjoni lõpliku otsuse tegemist. Nimetatud nõue on täidetud, kui otsuses ei panda isikule süüks vastuväiteteatise märgitust erinevaid rikkumisi ega esitata muid faktilisi asjaolusid kui need, mille kohta huvitatud isikul on olnud võimalus oma selgitusi anda (vt selle kohta Üldkohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt vs. komisjon, EKL 2003, lk II-913, punkt 109 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 177 Käesoleval juhul ei väida hagejad, et neile saadetud vastuväiteteatis ei sisaldanud kõiki asjaolusid, millele vaidlustatud otsuses nende vastu tugineti. Nad piirduvad vaid väitega, et komisjon ei teatanud neile haldusmenetluse alustamisest, mis seadis nad halvemasse olukorda võrreldes ettevõtjatega, kelle juures komisjon kontrollimisi läbi viis.

- 178 Euroopa Kohus on aga juba otsustanud, et kuivõrd vastuväiteteatise adressaat saab tegelikult esitada oma seisukoha võistlevas haldusmenetluses nende faktide ja asjaolude tegelikkusele vastavuse ja asjakohasuse kohta, millele komisjon viitab, ei pea komisjon üldjuhul uurimismeetmest sellele adressaadile teatama enne vastuväiteteatise saatmist (eespool punktis 41 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine vs. komisjon, punkt 122).
- 179 Seega ei saa hagejad tulemuslikult viidata nende kaitseõiguste rikkumisele.
- 180 Kõnealust järeldust ei lükka ümber hagejate viide komisjoni 3. septembri 2004. aasta otsusele EÜ [...] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (juhtum COMP/E-1/38.069 – Sanitaartechnilised vasktorud). Tuleb meenutada, et teisi juhtumeid puudutavad otsused on oma olemuselt üksnes soovituslikud, kuna juhtumite konkreetsed asjaolud ei ole ühesugused (vt selle kohta Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-167/04 P: JCB Service vs. komisjon, EKL 2006, lk I-8935, punktid 201 ja 205, ja 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-76/06 P: Britannia Alloys & Chemicals vs. komisjon, EKL 2007, lk I-4405, punkt 60).
- 181 Samuti ei saa hagejad tulemuslikult viidata asjaolule, et kartelliga seotud tegevuse Shellile üleandmine raskendas nende koostööd komisjoniga.
- 182 Nagu komisjon õigesti märkis, ei takistanud nimelt miski hagejaid esitamast koostöötaotlust perioodil, mil Dea Mineraloel moodustas nendega ühe majandusüksuse.
- 183 Samuti tuleb meenutada, et leebema kohtlemise programmi eesmärk ei ole anda salajastes kartellides osalevatele ettevõtjatele, keda teavitati komisjoni menetluse alustamisest, võimalus vältida nende vastutuse rahalisi tagajärgi, vaid liidu tarbijate ja kodanike huvides hõlbustada niisuguse tegevuse avastamist, ergutades kartelliosalisi kartellist teada andma. Seega ei saa tulu, mida niisuguses tegevuses osalev ettevõtja võib saada, ületada taset, mis on vajalik leebema kohtlemise programmi täieliku tõhususe tagamiseks.
- 184 Liidu tarbija huvides ei ole siiski, et komisjon annaks kaitse trahvide eest või vähendaks trahvisummat rohkemate ettevõtjate puhul kui see, mis on vajalik leebema kohtlemise programmi täieliku tõhususe tagamiseks, andes kaitse trahvide eest või vähendades trahvisummat muude ettevõtjate puhul kui need, kes esimesena esitasid tõendid, mis komisjonil võimaldavad määrata kontrollimisi või tuvastada rikkumist.
- 185 Seega tuleb teise väite kolmas osa ja järelikult teine väide tervikuna tagasi lükata.

3. Kolmas väide, mis puudutab käivet, mida võeti arvesse hagejatele määratud trahvi summa arvutamisel

- 186 Hagejad leiavad, et trahvisumma arvutamise aluseks võetava käibe kindlaksmääramisel rikkus komisjon määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikeid 2 ja 3, kuna komisjon ei võtnud arvesse trahvisumma kindlaksmääramise olulisi põhimõtteid, nimelt võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtet. Nad väidavad sisuliselt, et komisjon võttis aluseks selle käibe keskmise, mis saadi kartelliga hõlmatud turgudel ajavahemikus 1999–2001, ning selle keskmise arvutas ta Shelli, mitte aga hagejate esitatud andmete alusel. Lõpuks väidavad hagejad, et komisjon rikkus selles osas oma põhjendamiskohustust.

Esimene väiteosa, et vaidlustatud otsust on hagejate müügiväärtuse arvutamisel ebapiisavalt põhjendatud

- 187 Hagejad väidavad, et komisjon rikkus hagejate müügiväärtuse arvutamisel oma põhjendamiskohustust. Esiteks ei ilmne vaidlustatud otsusest põhjust, miks komisjon valis võrdlusperioodiks rikkumises osalemise kolm viimast aastat. Teiseks ei põhjenda komisjon piisavalt Shelli esitatud andmete arvesse võtmist seoses hagejate müügiväärtusega.
- 188 Kõigepealt tuleb selles osas meenutada, et EÜ artikliga 253 nõutav põhjendus peab vastama asjaomase akti laadile, sellest peab selgelt ja üheselt selguma akti andnud institutsiooni arutluskäik, mis võimaldab huvitatud isikutel mõista võetud meetme põhjuseid ja pädeval kohtul teostada kontrolli (Euroopa Kohtu 22. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-17/99: Prantsusmaa vs. komisjon, EKL 2001, lk I-2481, ja eespool punktis 41 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine vs. komisjon, punkt 146).
- 189 Nii on üksikotsuse põhjendamise kohustuse eesmärk peale kohtul kontrolli teostamise võimaluse anda huvitatud isikule piisavat teavet selle kohta, kas otsuses võib olla tegu veaga, mille alusel otsuse kehtivust vaidlustada (vt selle kohta Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-199/99 P: Corus UK vs. komisjon, EKL 2003, lk I-11177, punkt 145, ja eespool punktis 102 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt vs. komisjon, punkt 462).
- 190 Põhjendused tuleb üldjuhul huvitatud isikule teatavaks teha samal ajal otsusega, mis tema huve kahjustab. Põhjenduste puudumist ei saa korvata sellega, kui huvitatud isik saab otsuse põhjendustest teada menetluse käigus liidu kohtutes (eespool punktis 128 viidatud kohtuotsus Michel vs. parlament, punkt 22; eespool punktis 102 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt vs. komisjon, punkt 463, ja eespool punktis 41 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine vs. komisjon, punkt 149).
- 191 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et põhjendamise nõude hindamisel tuleb arvesse võtta juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ning selgituste saamise huvi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks täpsustatud kõiki asjassepuutuvaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna akti põhjenduste vastavust EÜ artikli 253 nõuetele ei tule hinnata mitte ainult akti sõnastust, vaid ka selle konteksti ja kõiki asjaomast valdkonda reguleerivaid õigusnorme silmas pidades (Euroopa Kohtu 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon vs. Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719, punkt 63, ning 10. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-413/06 P: Bertelsmann ja Sony Corporation of America vs. Impala, EKL 2008, lk I-4951, punktid 166-178).
- 192 Juhul kui – nagu käesolevas asjas – liidu konkurentsieeskirjade kohaldamise otsus puudutab mitut adressaati ja rikkumise süükspanemist, peab see sisaldama piisavaid põhjendusi iga adressaadi kohta, eriti nende kohta, keda vastavalt sellele otsusele rikkumise eest karistatakse. Nii peab otsus oma tütarettevõtja rikkumise eest vastutavaks peetava emaettevõtja suhtes üldjuhul sisaldama üksikasjalikku ülevaadet põhjendustest, mis õigustavad rikkumise sellele äriühingule süüks panemist (vt eespool punktis 41 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine vs. komisjon, punkt 152, ja seal viidatud kohtupraktika).

Esimene etteheide, et vaidlustatud otsuses on ebapiisavalt põhjendatud rikkumises osalemise kolme viimase aasta müügiväärtuse keskmise valikut

- 193 Esiteks meenutavad hagejad, et vastavalt 2006. aasta suunistele on asjakohase käibe kindlaksmääramisel võrdlusperioodiks viimane rikkumises osalemise aasta. Vaidlustatud otsuse põhjenduste 629 ja 631 kohaselt oli selleks aastaks RWE kontserni puhul 2001. aasta. Vaidlustatud otsusest ei olnud neil võimalik mõista põhjusi, miks komisjon valis arvesse võetavaks üldmeetodiks kolmel viimasel aastal saadud müügiväärtuse keskmise, mitte aga ühe aasta jooksul saadud müügiväärtuse.

194 Selles osas tuleb meenutada, et kooskõlas 2006. aasta suuniste punktiga 13 märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 629, et trahvi põhisumma kindlaksmääramisel võtab ta üldjuhul aluseks müügiväärtuse, mille ettevõtja sai kartelliga seotud turul viimasel rikkumises osalemise täisaastal.

195 Vaidlustatud otsuse põhjendustes 632 ja 633 viitas komisjon ExxonMobili ja MOL argumentidele, mis puudutavad asjaolu, et liidu laienemised, eelkõige 2004. aasta laienemine mõjutasid tugevasti paljude kartelliosaliste müügiväärtust. Tuleb lisada, et isegi hagejad märkisid selles osas oma vastuses vastuväiteteatisele, et nende arvates tuleb arvesse võtta Dea Mineraloeli üksnes seda müügiväärtust, mis saadi 15 liikmesriigis, mis moodustasid liidu enne 1. maid 2004. Komisjon vastas nendele argumentidele vaidlustatud otsuse põhjenduses 634 järgmist:

„[K]omisjon tunnistab, et 2004. aasta on Euroopa Liidu laienemise tõttu maikuus erandlik aasta. [Ta] leiab, et kohane on trahvi arvutamise ainsa alusena mitte kasutada müügiväärtust, mis saadi 2004. aastal, vaid kasutada rikkumises üksuse osalemise kolme viimase majandusaasta müügiväärtust.”

196 Seega põhjus, miks komisjon võttis arvesse rikkumises osalemise kolmel viimasel aastal saadud müügiväärtuse keskmise, mitte aga rikkumise viimasel täisaastal saadud müügiväärtuse, tuleneb vaidlustatud otsusest selgelt.

197 Teiseks väidavad hagejad ometi, et komisjon ei põhjendanud, miks ta otsustas arvesse võtta müügiväärtust, mille nad said ajavahemikus 1999–2001, mitte aga üksnes 2001. aastal saadud müügiväärtust. Lisaks lükkas komisjon tagasi hagejate argumendi, et 2001.–2002. aasta majandusaasta oli erandlik aasta ja mille kohaselt tuli vastupidi lähtuda keskmisest käibest, mille Dea Mineraloel sai rikkumise kogu kestuse jooksul, nimelt aastatel 1992–1993 kuni 2000–2001 (vaidlustatud otsuse põhjendus 639). Siiski ei selgitanud komisjon kuidagi, miks nimetatud võrdlusperioodi valimise asemel tugines ta keskmisele käibe, mis saadi 1999.–2001. aastal.

198 Selles osas tuleb meenutada eespool punktis 191 viidatud kohtupraktikat, mille kohaselt tuleb põhjenduse hindamisel arvesse võtta juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ning selgituste saamise huvi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks täpsustatud kõiki asjassepuutuvaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna akti põhjenduste vastavust EÜ artikli 253 nõuetele ei tule hinnata mitte ainult akti sõnastust, vaid ka selle konteksti ja kõiki asjaomast valdkonda reguleerivaid õigusnorme silmas pidades.

199 Lisaks tuleb esiteks meenutada, et kohtupraktika kohaselt peab komisjon arvesse võetavat ajavahemikku piiritlema selliselt, et saadud käibed oleksid võimalikult sarnased (Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-319/94: Fiskeby Board vs. komisjon, EKL 1998, lk II-1331, punkt 42). Teiseks tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuses kasutas komisjon iga süüdistatava ettevõtja puhul vastavalt meetodile, mille komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 634 kindlaks määras, süstemaatiliselt kartellis osalemise kolme viimase aasta müügiväärtust.

200 Järelikult on vaidlustatud otsusest – nagu seda tuleb tõlgendada tervikuna selle kontekstis, arvestades asjaomast valdkonda reguleerivate õigusnormide kogumit – võimalik mõista põhjusi, miks komisjon lähtus hagejate puhul arvesse võetava võrdlusperioodi puhul ajavahemikust 1999–2001, mitte aga üksnes 2001. aastast. Seega tuleb tagasi lükata etteheide, et põhjendused olid selles osas ebapiisavad.

Teine etteheide, et vaidlustatud otsuses on ebapiisavalt põhjendatud müügiväärtuse kindlaksmääramist

201 Hagejad väidavad, et vaidlustatud otsuse põhjendused ei võimaldanud neil kontrollida, kas komisjon määras õigesti kindlaks nende müügiväärtuse ajavahemikus 1999–2001.

- 202 Neil ei olnud võimalik vaidlustatud otsuse põhjenduste alusel kontrollida, kas komisjon määras õigesti kindlaks keskmise käibe ajavahemikus 1999–2001. Ilmselt tugines komisjon Shelli andmetele, kuna ta oli seisukohal, et RWE ei saanud esitada 2001. aasta käibe kohta andmeid, mis oleksid parafiinvaha ja toorparafiini puhul eristatud. Vaidlustatud otsuse põhjenduse 628 kohaselt vastas Shelli kontserni esitatud käive hagejate välja toodud kogukäibe. Siiski ei olnud hagejatel võimalik seda väidet kontrollida, kuna Shelli esitatud andmetega käibe kohta ei olnud neil haldusmenetluses võimalik tutvuda. Nende andmetest tuleneb igal juhul, et endise Dea Mineraloeli parafiinvahasid puudutava tegevuse keskmine tulem 1998.–1999. kuni 2000.–2001. aasta majandusaastatel oli ligikaudu 18,2 miljonit eurot. See arv oli ligikaudu 280 000 euro võrra madalam komisjoni hinnangust.
- 203 Tuleb meenutada, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 59 on märgitud:
- „[RWE kontserni] parafiinvahade keskmine müügiväärtus EMP-s oli Shelli andmetel 13 785 353 eurot aastatel 1999–2001. Toorparafiini keskmine müügiväärtus EMP-s oli Shelli andmetel 4 670 083 eurot aastatel 1999–2001.”
- 204 Vaidlustatud otsuse põhjenduse 628 kohaselt:
- „[K]omisjon lähtus oma arvutustes ettevõtjate esitatud arvudest. Kuna RWE ei suutnud teatada andmeid 2001. aasta müügiväärtuse kohta toodete kaupa, kasutas komisjon selles osas Shelli esitatud teavet, mis näis olevat kooskõlas kogukäibega, mille kohta RWE suutis andmed esitada.”
- 205 Selles osas on kohus juba korduvalt otsustanud, et mis puudutab trahvide määramist liidu konkurentsioiguse rikkumise tõttu, siis komisjon täidab oma põhjendamiskohustust, kui ta märgib oma otsuses hindamise alused, mis võimaldasid tal mõõta toime pandud rikkumise raskusastet ja kestust, ilma et tal oleks kohustust esitada üksikasjalikumat selgitust või arvandmeid trahvisumma arvutamise viisi kohta (vt selle kohta Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-279/98 P: Cascades vs. komisjon, EKL 2000, lk I-9693, punktid 38-47, ja Üldkohtu 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98, T-212/98-T-214/98: Atlantic Container Line jt vs. komisjon, EKL 2003, lk II-3275, punkt 1532). Arvandmed trahvisummade arvutamise viisi kohta, isegi kui sellised andmed on kasulikud, ei ole põhjendamiskohustuse täitmiseks hädavajalikud (Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/99 P: Salzgitter vs. komisjon, EKL 2003, lk I-10761, punkt 75 ja Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-68/04: SGL Carbon vs. komisjon, EKL 2008, lk II-2511, punkt 31).
- 206 Lisaks tuleb märkida, et 31. jaanuari 2008. aasta vastuses komisjoni teabenõudele kinnitasid hagejad, et nad ei saanud esitada andmeid 2001.–2002. aasta majandusaasta kohta. Nende arvude puudumisel ei olnud aga võimalik kindlaks määrata müügiväärtust 2001. aasta kalendriaasta kohta, mida komisjon vaidlustatud otsuses süstemaatiliselt aluseks võttis. Samuti kinnitasid hagejad samas vastuses, et nad ei saa esitada eraldi andmeid parafiinvahade ja toorparafiini osas varasemate majandusaastate kohta. Niisugused eristatud andmed olid aga vajalikud trahvisumma arvutamisel, arvestades asjaolu, et rikkumise raskusastme aluseks võetud kordaja esines nende kahe tootegrupi osas, nimelt 18% parafiinvahade puhul ja 15% toorparafiini puhul.
- 207 Lõpuks tuleb tõdeda, et 5. märtsi 2008. aasta vastuses komisjoni teabenõudele märkisid hagejad, et nad võtsid Shelliga ühendust, selleks et saada teada viimase olemasolevad arvud käibe kohta, ning et nad olid teadlikud, et Shell oli komisjonile juba esitanud arvused 2001.–2002. aasta majandusaasta käibe kohta. Nad viitasid Shelli esitatud seda majandusaastat puudutavatele andmetele, kinnitades et RWE kontserni kohta puudusid niisugused usaldusväärsed ja kättesaadavad arvud.
- 208 Seega tuleb märkida, et vastuväiteteatise vastusele järgnenud kirjavahetuses ei vaielnud hagejad vastu sellele, et komisjon kasutas Shelli esitatud arvused käibe kohta, vaid nad vastupidi julgustasid komisjoni kasutama neid arvused 2001.–2002. aasta majandusaasta puhul.

- 209 Eespool toodut arvestades tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsusest – nagu seda tuleb tõlgendada tervikuna selle kontekstis, arvestades eelkõige hagejate ja komisjoni vahelist kirjavahetust ja asjaomast valdkonda reguleerivate õigusnormide kogumit – on võimalik mõista põhjusi, miks komisjon kasutas Shelli esitatud arvusid.
- 210 Mis puudutab hagejate argumenti, et vaidlustatud otsusest ei ole võimalik mõista meetodit, mida Shell järgis parafiinvahade ja toorparafiini vaheliste käibearvude jaotuses, siis tuleb märkida, et komisjon täitis oma põhjendamiskohustust, kui ta märkis oma otsuses hindamise alused, mis võimaldasid tal mõõta toime pandud rikkumise raskusastet ja kestust, ilma et tal oleks olnud kohustus esitada üksikasjalikum selgitus või arvandmed trahvisumma arvutamise viisi kohta (vt eespool punktis 205 viidatud kohtupraktika).
- 211 Lisaks võis komisjon õiguspäraselt eeldada haldusmenetluses hagejate esitatud arvandmete alusel, et nad ei vaidle vastu Shelli esitatud arvudele, arvestades mõlema kontserni vahelisi viidatud kontakte ja asjaolu, et hagejad isegi viitasid Shelli esitatud arvudele. Kuna puudub üldine kohustus täpsustada kõik asjassepuutuvad faktilised ja õiguslikud asjaolud ning arvestades asjaolu, et põhjendamiskohustuse ulatus sõltub eelkõige vaidlustatud akti vastu võtmise kontekstist, ei olnud komisjonil eelkõige lähtudes hagejate andmetest selles osas Shelliga ühenduse võtmise kohta ja nende viitest osale Shelli valduses olevatele andmetele tarvilik vaidlustatud otsusesse lisada üksikasjalikku analüüsi Shelli esitatud arvude kohta.
- 212 Lisaks kinnitasid hagejad vastusena Üldkohtu kirjalikule küsimusele, et 25. jaanuaril 2008 esitas Shell neile tõepoolest andmed käibe kohta, mis pärinesid samast andmebaasist kui need, mille Shell komisjonile edastas. Pelk asjaolu, et Shellilt saadud andmed ei puudutanud kalendriaastaid, vaid majandusaastaid, mis keetsid iga aasta juuliku algusest kuni juuni lõpuni, ei saanud hagejaid takistada mõistmast komisjoni arvutusmeetodit, kuna vaidlustatud otsuses täpsustati, et müügiväärtus arvutati kalendriaastate põhiste andmete alusel. Seega oli hagejatel vaidlustatud otsuse ja selle vastuvõtmise konteksti alusel võimalik mõista, et komisjon kohandas majandusaastatel põhinevaid andmeid oma meetodiga, mis seisnes kalendriaastate arvesse võtmises.
- 213 Seega tuleb kolmanda väite esimene osa tagasi lükata.

Teine väiteosa, et hagejatele määratud trahvi summa kindlaksmääramisel rikuti proportsionaalsuse põhimõtet ja määrust nr 1/2003

Võrdlusperioodi valimine (kalendriaastad 1999–2001)

- 214 Hagejad väidavad, et neile määratud trahvisumma on rikkumise raskusega võrreldes ebaproportsionaalne, kuna nende müügiväärtus oli märkimisväärselt suurem komisjoni valitud võrdlusperioodil (1999–2001) kui sellele eelnenud (1992–1998) ja järgnenud (2002–2004) perioodil. Trahvisumma, mis arvutati selliselt kindlaks määratud müügiväärtuse alusel, ei kajasta nende toime pandud rikkumise raskust, kuna võrdlusperioodil saadud müügiväärtus ei ole iseloomulik rikkumise kogu perioodile. Seetõttu rikkus komisjon määruse nr 1/2003 artiklit 23 ja proportsionaalsuse põhimõtet.
- 215 Hagejad leiavad, et rikkumise raskuse paremaks arvessevõtmiseks oleks komisjon pidanud arvestama kartelliga seotud turgudel nende rikkumises osalemise kogu kestuse jooksul saadud müügiväärtuse keskmist. Kui komisjon oleks tuginenud keskmisele käibele, mis saadi 1992.–1993. aasta kuni 2000.–2001. aasta majandusaastatel, oleks see *ceteris paribus* toonud kaasa trahvi summas 30,95 miljonit eurot hagejatele komisjoni määratud 37 440 000 euro suuruse trahvi asemel.

- 216 Kohtupraktikast tuleneb, et proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt on nõutav, et institutsioonide aktid ei ületaks selle piire, mis on asjaomaste õigusnormidega seatud õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks sobiv ja vajalik, arvestades et kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, siis tuleb rakendada kõige vähem piiravat meetet, ning et tekitatavad piirangud peavad olema vastavuses seatud eesmärkidega (Euroopa Kohtu 13. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-331/88: Fedesa jt, EKL 1990, lk I-4023, punkt 13, ja 5. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-180/96: Royaume-Uni vs. komisjon, EKL 1998, lk I-2265, punkt 96; Üldkohtu 12. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-30/05: Prym ja Prym Consumer vs. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 223).
- 217 Komisjoni poolt konkurentsieskirjade rikkumise eest karistuse määramiseks algatatud menetluses eeldab selle põhimõtte kohaldamine, et trahvid ei oleks ebaproportsionaalsed võrreldes seatud eesmärkidega, st võrreldes nende õigusnormide järgimise eesmärgiga, ja konkurentsioiguse normide rikkumise eest ettevõtjale määratud trahvi suurus peab olema proportsionaalne rikkumisega, mida tuleb hinnata tervikuna, arvestades muu hulgas rikkumise raskust ja kestust (vt selle kohta eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Prym ja Prym Consumer vs. komisjon, punktid 223 ja 224 ning seal viidatud kohtupraktika). Proportsionaalsuse põhimõttest tuleneb eelkõige, et komisjon peab määrama trahvisumma proportsionaalselt asjaolude alusel, mida ta võttis rikkumise raskusastme hindamiseks arvesse, ning et komisjon peab neid asjaolusid seejuures seostatult ning objektiivselt põhjendades hindama (Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-43/02: Jungbunzlauer vs. komisjon, EKL 2006, lk II-3435, punktid 226–228, ja 28. aprilli 2010. aasta otsus kohtuasjas T-446/05: Amann & Söhne ja Cousin Filterie vs. komisjon, EKL 2010, lk II-1255, punkt 171).
- 218 Lisaks, mis puudutab võrdlusperioodi valimist, siis tuleneb kohtupraktikast, et komisjon on kohustatud valima arvutusmeetodi, mis võimaldab võtta arvesse iga asjaomase ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust ning iga ettevõtja poolt toime pandud rikkumise ulatust vastavalt majanduslikule tegelikkusele rikkumise toimepanemise ajal. Lisaks tuleb arvesse võetavat ajavahemikku piiritleda selliselt, et saadud käibed ja turuosad oleksid nii võrreldavad kui võimalik. Seega ei pea võrdlusaasta tingimata olema viimane täisaasta, mille jooksul rikkumine kestis (Üldkohtu 5. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-11/06: Romana Tabacchi vs. komisjon, EKL 2011, lk II-6681, punkt 177; vt selle kohta ka Üldkohtu 13. septembri 2010. aasta otsus kohtuasjas T-26/06: Trioplast Wittenheim vs. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 81 ja 82 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 219 Sellest tuleneb, et konkreetne ettevõtja saab nõuda, et komisjon võtaks tema suhtes aluseks erineva ajavahemiku kui see, millest komisjon üldiselt lähtub, üksnes tingimusel, et ta tõendab, et tema käive viimati nimetatud ajavahemikul ei näita tema juhtumi eripära arvestades tema tegelikku suurust ja majanduslikku võimsust ega tema poolt toime pandud rikkumise ulatust (eespool punktis 199 viidatud Üldkohtu otsus Fiskeby Board vs. komisjon, punkt 42, ja 30. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-175/05: Akzo Nobel jt vs. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 142).
- 220 Esiteks tuleb märkida, et lähtudes rikkumisega seotud iga ettevõtja osalemise viimase kolme aasta keskmisest, valis komisjon võrdlusperioodi, mis üldiselt vastab eespool punktis 216 viidatud kohtupraktikas välja töötatud nõudele piiritleda arvesse võetavat ajavahemikku selliselt, et saadud arvud oleksid nii võrreldavad kui võimalik.
- 221 Teiseks ei tõendanud hagejad, et hagejate viimati nimetatud perioodil saadud käive ei näita nende juhtumi eripära arvestades nende tegelikku suurust ja majanduslikku võimsust või nende toime pandud rikkumise ulatust.
- 222 Kuigi on tõsi, et asjakohane käive aastatel 1999–2001 oli keskmiselt suurem rikkumises osalemise varasemate aastate aastakäibest, tuleneb siiski hagiavalduse punktist 130, et see oli peamiselt tingitud asjaolust, et kartelliga seotud turgudel hagejate saadud käive rikkumises osalemise perioodi jooksul pidevalt tõusis. Niisugune tõus võib siiski olla iseloomulik tagajärg kartelli puhul, mille üks peamisi eesmärke on tõsta asjaomaste toodete hindasid. Samuti võib selline hindade tõus vähemalt osaliselt

olla tingitud üldistest teguritest, nagu inflatsioon või asjaolu, et kõnealuste toodete toorainete hinnad ülemaailmsel turul liikusid samuti tõusvas suunas, mis oli nii käesolevas asjas, arvestades et komisjoni andmetel tõusis toornafta hind aastatel 1992–2001 märkimisväärselt.

- 223 Seevastu ei maini hagejad ühtegi erakorralist asjaolu, mis oleks põhjistanud nende müügiväärtuse tõusu ajavahemikus 1992–2001. Lisaks tuleb märkida, et see tõus on tendentslik ja viitab tihedale vastastikusele seosele toornafta hinnaga.
- 224 Samuti ei saa hagejad tulemuslikult tugineda asjaolule, et nende poolt võrdlusperioodil saadud keskmine aastakäive oli suurem kui ajavahemikus 2002–2004 saadu. Välja arvatud 2002. aasta esimene poolaasta, ei kuulunud hagejatele selles ajavahemikus enam osalust äriühingus, mis oli otseselt rikkumisega seotud. Seega ei olnud Shell Deutschland Oili müügiväärtuse langus võrreldes Dea Mineraloeli müügiväärtusega kuidagi seotud hagejate kaubanduspoliitikaga, nii et müügiväärtuse langusele ei saa hagejate kasuks viidata.
- 225 Järelikult ei tõendanud hagejad, et võrdlusperioodil hagejate saadud müügiväärtus ei näita nende juhtumi eripära arvestades nende tegelikku suurust ja majanduslikku võimsust või nende toime pandud rikkumise ulatust.
- 226 Kuna komisjoni poolt võrdlusperioodi valimine on kooskõlas kohtupraktikas välja töötatud nõuetega, tuleb ainetuse tõttu tagasi lükata hagejate argumendid võimaluse kohta rekonstrueerida 1993.–1994. aasta majandusaastat puudutavad andmed.
- 227 Eespool toodut arvesse võttes tuleb tõdeda, et komisjon ei rikkunud määruse nr 1/2003 artikli 23 lõiget 3 ega proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta võttis arvutamise aluseks hagejate keskmise aastakäibe ajavahemikus 1999–2001.
- 228 Igal juhul leiab Üldkohus oma täieliku pädevuse raames, et võrdlusperioodi valimine hagejate osas on põhjendatud kohtuasja kõigi faktiliste ja õiguslike asjaoludega.

Shelli esitatud arvandmete arvesse võtmine

- 229 Oma teises etteheites väidavad hagejad, et komisjon tugines nendele müügiväärtust puudutavatele andmetele, mille esitas Shell, mitte aga hagejate esitatud andmetele.
- 230 Kõigepealt tuleb meenutada, et 2006. aasta suuniste punktide 15 ja 16 kohaselt kasutab komisjon ettevõtja müügiväärtuse kindlaksmääramisel täpsemaid olemasolevaid andmeid selle ettevõtja kohta. Kui ettevõtja esitatud andmed on puudulikud või need ei ole usaldusväärsed, võib komisjon selle ettevõtja kaupade või teenuste müügiväärtuse kindlaks määrata osaliste andmete või mis tahes muu teabe põhjal, mida ta peab oluliseks või sobivaks.
- 231 Selles osas tuleb esiteks märkida, et hagejad kinnitasid haldusmenetluses korduvalt, et nad ei suuda esitada andmeid 2001.–2002. aasta majandusaasta kohta. Kõnealuse majandusaasta esimene pool puudutas aga 2001. aasta kalendriaastat, mis kuulus komisjoni poolt aluseks võetud võrdlusperioodi (kalendriaastad 1999–2001).
- 232 Edasi on hagejad vastuses komisjoni teabenõuetele korduvalt märkinud, et nad ei saa esitada eraldi andmeid käibe kohta tootegruppide kaupa. Kuna komisjoni kasutatud rikkumise raskusastme kordajad olid parafiinvahade ja toorparafiini puhul erinevad, olid eristatud arvud vältimatult vajalikud trahvisumma arvutamisel (vt eespool punkt 206).
- 233 Seetõttu olid hagejate esitatud andmed puudulikud, mistõttu pidi komisjon kasutama muid andmeid, et ta saaks arvutada neile määratava trahvi summa.

- 234 Teiseks nähtub Shelli 31. jaanuari 2008. aasta vastusest komisjoni teabenõudele, et Shelli esitatud andmed olid sobivad ja täielikud ning olid komisjoni arvutusteks iseenesest piisavad.
- 235 Kolmandaks tuleb meenutada (vt eespool punktid 207 ja 208), et 5. märtsi 2008. aasta vastuses komisjoni teabenõudele märkisid hagejad, et nad võtsid Shelliga ühendust, selleks et teada saada viimase olemasolevad arvud käibe kohta, ning et nad olid teadlikud, et Shell oli komisjonile juba esitanud arvusid 2001.–2002. aasta majandusaasta käibe kohta. Nad viitasid Shelli esitatud seda majandusaastat puudutavatele andmetele, kinnitades et RWE kontserni kohta puudusid niisugused usaldusväärsed ja kättesaadavad arvud.
- 236 Neljandaks ei väida hagejad sõnaselgelt, et kalendriaastate 1999–2001 puhul komisjoni arvesse võetud müügiväärtus on parafiinvahade ja toorparafiini osas vale. Hagejad piirduvad kinnitamisega, et endise Dea Mineraloeli parafiinvahasad puudutava tegevuse keskmine müügitulem 1998.–1999. kuni 2000.–2001. aasta majandusaastatel oli ligikaudu 18,2 miljonit eurot ning et see arv on ligikaudu 280 000 euro võrra madalam komisjoni hinnangust. Nimetatud argument ei kinnita siiski, et komisjon tegi vea, kuna hagejate esitanud andmed puudutasid 1998.–1999. kuni 2000.–2001. aasta majandusaastaid, mitte aga kalendriaastaid, mida komisjon võttis vaidlustatud otsuses süstemaatiliselt arvesse. Lisaks tuleneb hagiavalduse punktis 130 hagejate esitatud arvudest, et parafiinvahade müügiväärtus 1998.–1999. aasta majandusaastal oli 16 304 000 eurot, samas kui 1999.–2000. aasta majandusaastal oli see arv 19 543 000 eurot. Parafiinvahade müügiväärtus 2000.–2001. aasta majandusaastal oli 18 677 000 eurot. Seega on usutav, et 280 000 euro suurune erinevus oli tingitud asjaolust, et hagejate valitud ajavahemik hõlmas 1998. aasta teist poolt, mil müügiväärtus oli madalam kui see, mis saadi 2001. aasta teisel poolel, mida siiski hagejad oma arvutusse ei kaasanud.
- 237 Viiendaks ei saa hagejad tulemuslikult komisjonile ette heita, et viimane ei täiendanud Shelli esitatud andmeid hagejate osaliste andmetega ja hagejate hinnangutega. Nimelt kui komisjonil on täielikud, sobivad ja usaldusväärsed andmed allikast, millele hagejad ise seoses osaliste andmetega osutavad, ei saa komisjonil olla kohustust kombineerida neid muust allikast pärinevate andmetega, mis arvatati teistsuguse meetodi alusel ja mille kokkusobivus ei ole seega kindel.
- 238 Järelikult tuleb tagasi lükata hagejate etteheide Shelli esitatud nende arvandmete arvesse võtmise kohta, mis puudutasid müügiväärtust.
- 239 Seega tuleb kolmanda väite teine osa tagasi lükata.

Kolmas osa, mille kohaselt on rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet ja 2006. aasta suuniseid

- 240 Hagejad märgivad, et neile määratud trahvi põhisumma kindlaksmääramisel tugines komisjon aastate 1999–2001 keskmisele käibe, samas kui Shelli puhul võeti arvesse keskmist käivet aastatel 2002–2004 (parafiinvahade osas) ja aastatel 2001–2003 (toorparafiini osas). Nimetatud erinevus arvutamisel tõi kaasa võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise kahes tähenduses.
- 241 Esiteks meenutavad hagejad, et nad loeti vastutavaks rikkumise eest, mille panid toime Dea Mineraloel ja Shell & Dea Oil ajavahemikus 3. septembrist 1992 kuni 30. juunini 2002. Shell loeti vastutavaks selle rikkumise eest samas ajavahemikus ning lisaks ka Shell & Dea Oili õigusjärglaste toime pandud rikkumise eest kogu ajavahemikus 3. septembrist 1992 kuni 17. märtsini 2005. Siiski oli võrdlusperioodide erinevuse tõttu Shelli puhul arvutatud trahvi põhisumma madalam kui RWE oma, kuigi Shell osales kartellis peaaegu kolm aastat pikema ajavahemiku jooksul. Trahvi põhisumma selline kindlaksmääramine on „diskrimineeriv“.
- 242 Teiseks on ilmne ka see, et hagejaid ja Shelli koheldi ebavõrdselt ajavahemiku osas, mil neil olid vastastikused kohustused seoses Shell & Dea Oiliga, see tähendab ajavahemikus 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002. Trahvi põhisumma, mida *pro rata temporis* kohaldati hagejatele selle ajavahemiku

eest, on 1,6 miljonit eurot. Shelli puhul on see summa alla 1,2 miljoni euro, kuigi talle määrati Shell & Dea Oili toime pandud sama rikkumise eest trahv solidaarselt, nagu ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 530.

- 243 Hagejad leiavad, et kui komisjon oleks – nagu Shelli puhul – määranud nende trahvi põhisumma kindlaks keskmise käibe alusel aastatel 2002–2004 parafiinvahade osas ja aastatel 2001–2003 toorparafiini osas, oleks ta jõudnud ligikaudu 24,93 miljoni eurot suuruse summani ja *ceteris paribus* trahvini summas 29,92 miljonit eurot. See vastab ligikaudu trahvisummale, mis saadakse arutamisel lähtuvalt 1992.–1993. kuni 2000.–2001. aasta majandusaastate keskmisest käibest. Seega on vaid asjakohase käibe kindlaksmääramine lähtudes 1992.–1993. kuni 2000.–2001. aasta majandusaastate keskmisest käibest kooskõlas 2006. aasta suuniste ja võrdse kohtlemise põhimõttega.
- 244 Esiteks, mis puudutab hagejate üldist etteheidet võrdlusperioodi kohaldamise kohta, selle asemel et põhisumma oleks arvatud iga rikkumisaastat puudutava müügiväärtuse alusel, siis tuleb viidata eespool punktides 216–225 toodud kaalutlustele. Neist ilmneb, et komisjon määras müügiväärtuse põhjendatult kindlaks võrdlusperioodi alusel, millega muudetakse kõiki asjaomaseid ettevõtjaid puudutavad arvud omavahel võimalikult võrreldavateks, välja arvatud juhul, kui ettevõtja tõendab, et tema müügiväärtus võrdlusperioodil ei näita tema juhtumi eripära arvestades tema tegelikku suurust ja tema tegelikku majanduslikku võimsust või tema poolt toime pandud rikkumise ulatust. Hagejad aga ei tõendanud, et see oli käesolevas asjas nii.
- 245 Teiseks puudub vajadus analüüsida võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist ajavahemiku osas, mil oli olemas ühisettevõtte Shell & Dea Oil, kuna vaidlustatud otsuses ei toonud komisjon välja piisavalt asjaolusid, et lugeda hagejad vastutavaks kõnealuse ettevõtte tegevuse eest (vt eespool punkt 130).
- 246 Kolmandaks tuleb analüüsida hagejate etteheidet asjaolu kohta, et kuigi Shelli puhul arvatud trahvi põhisumma põhines samal rikkumisel, mille oli toime pannud sama äriühing, nagu nende juhtumil, ja kuigi rikkumises Shelli osalemise kestus oli pikem kui hagejate puhul, oli Shelli puhul arvatud trahvi põhisumma väiksem (30 miljonit eurot) hagejate omast (31,2 miljonit eurot).
- 247 Tuleb meenutada, et see, et hagejatele määratud trahvi põhisumma oli suurem kui Shelli oma, oli tingitud pelgast asjaolust, et võrdlusperiood oli erinev. Shell Deutschland Oili aastane keskmine müügiväärtus ajavahemikus 2002–2004 parafiinvahade puhul ja ajavahemikus 2001–2003 toorparafiini puhul oli väiksem kui Dea Mineraloeli oma ajavahemikus 1999–2001.
- 248 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et trahvisumma kindlaksmääramisel peab komisjon järgima võrdse kohtlemise põhimõtet, mille kohaselt on keelatud sarnaseid olukordi käsitleda erinevalt ja erinevaid olukordi käsitleda ühetaoliselt, välja arvatud juhul, kui selline käsitlemine on objektiivselt põhjendatud (Üldkohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt vs. komisjon, EKL 2004, lk II-1181, punkt 219).
- 249 Euroopa Kohus on küll leidnud esiteks, et ühise võrdlusaasta kasutamine kõigi samas rikkumises osalenud ettevõtjate puhul annab igale ettevõtjale kindluse, et teda koheldakse samamoodi nagu teisi, kuna karistused määratakse kindlaks ühetaoliselt, ning teiseks, et rikkumisperioodi kuuluva võrdlusaasta valimine võimaldab hinnata toime pandud rikkumise ulatust majandusliku tegelikkuse põhjal, nagu see kõnealusel perioodil esines (Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-196/99 P: Aristrain vs. komisjon, EKL 2003, lk I-11005, punkt 129).
- 250 Siiski ei tulene sellest, et ühise võrdlusperioodi valimine on ainus meede karistuste määramiseks kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõttega. Täpsemalt võib komisjon õiguspäraselt arvestada seda, et konkreetse ettevõtja puhul jääb ühine võrdlusaasta väljapoole tema rikkumises osalemise perioodi ega

anna seega tarvilikku tunnistust tema osakaalu kohta rikkumises, ning võtta seetõttu arvesse tema käivet mõnel muul aastal kui ühine võrdlusaasta, tingimusel et eri kartelliosaliste trahvi põhisumma arvutamine jääb järjekindlaks ja objektiivselt põhjendatuks.

- 251 Võttes arvesse rikkumises osalemise viimase kolme aasta müügiväärtuse aastapõhist keskmist, kohaldas komisjon aga käesolevas asjas ühtset kriteeriumi kõigile kartelliosalistele objektiivselt just nimelt kartelliosaliste võrdse kohtlemise tagamise eesmärgil.
- 252 Lisaks tuleb tõdeda, et müügiväärtuse langus, mille tõttu oli Shellile määratud trahvi põhisumma väiksem kui RWE puhul, leidis aset ajavahemikus 2002–2004. Sellest ajavahemikust esimese kuue kuu puhul ei tuvastatud, et RWE oleks Shell & Dea Oili otsustavalt mõjutanud. Ülejäänud kahe aasta ja üheksa kuu osas puudub vaidlus, et Shell Deutschland Oil ja Shell Deutschland Schmierstoff tegutsesid RWE-st täiesti sõltumatult. Seega tõdes komisjon õigesti, et hagejad ei tohiks saada kasu asjaolust, et Shell panus kartelli kaotas oma majandusliku tähtsuse lõpupoole, kui hagejad kartellis enam ei osalenud, eelkõige arvestades asjaolu, et rikkumises hagejate osalemise ajal liikus nende müügiväärtus kartelliga seotud turgudel jätkuvalt tõusvas suunas.
- 253 Seega tuleb tõdeda, et asjaolu, et hagejate puhul arvatud trahvi põhisumma on suurem Shelli kontserni puhul arvatutast, on tingitud üksnes asjaolust, et kartelliga seotud turgudel saadud müügiväärtus langes märkimisväärselt pärast seda, kui Shell omandas Dea Mineraloeli. Kuna hagejad olid trahvisumma kindlaksmääramise vaatepunktist asjakohast aspekti arvestades Shellist erinevas olukorras, tuleb nende ebavõrdse kohtlemise etteheide tagasi lükata.
- 254 Igal juhul leiab Üldkohus oma täieliku pädevuse raames, et komisjoni kindlaks määratud põhisumma kajastab Dea Mineraloeli toime pandud rikkumise raskust ja kestust nõuetekohaselt, arvestades kõiki juhtumi faktilisi ja õiguslikke asjaolusid.
- 255 Eespool toodud kaalutlusi kogumis arvestades tuleb tagasi lükata ka kolmanda väite kolmas osa ja seega kolmas väide tervikuna.

4. Täieliku pädevuse teostamine ja lõpliku trahvisumma kindlaksmääramine

- 256 Tuleb meenutada, et komisjoni vastuvõetud otsuste õiguspärasuse kontrolli täiendab täielik pädevus, mis on liidu kohtule vastavalt EÜ artiklile 229 antud määruse nr 1/2003 artikli 31 alusel. See pädevus annab kohtule lisaks pelgale karistuse õiguspärasuse kontrollimisele õiguse asendada komisjoni hinnang enda omaga ja järelikult määratud trahv või karistusmaks tühistada, selle summat vähendada või suurendada. Aluslepingutes ette nähtud kontroll tähendab seega vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud tõhusa õiguskaitse põhimõtte nõuetele, et liidu kohus teostab nii õiguslike kui faktiliste asjaolude kontrolli ja et tal on pädevus hinnata tõendeid, tühistada vaidlustatud otsus ning muuta trahvide summat (vt selle kohta Euroopa Kohtu 8. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-3/06 P: Groupe Danone vs. komisjon, EKL 2007, lk I-1331, punktid 60–62, ning Üldkohtu 21. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-368/00: General Motors Nederland ja Opel Nederland vs. komisjon, EKL 2003, lk II-4491, punkt 181).
- 257 Seega lasub Üldkohtul oma täieliku pädevuse teostamisel kohustus oma otsuse tegemise kuupäeval hinnata, kas hagejale on määratud trahv, mille summa kajastab nõuetekohaselt kõnealuse rikkumise raskust ja kestust, nii et kõnealused trahvid oleksid proportsionaalsed, arvestades määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 3 ette nähtud kriteeriume (vt selle kohta Üldkohtu 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-156/94: Aristrain vs. komisjon, EKL 1999, lk II-645, punktid 584–586, ja 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-220/00: Cheil Jedang vs. komisjon, EKL 2003, lk II-2473, punkt 93).

- 258 Siiski tuleb rõhutada, et täieliku pädevuse teostamine ei tähenda omal algatusel kontrollimist, ning meenutada, et menetlus liidu kohtutes on võistlev (eespool punktis 162 viidatud kohtuotsus Chalkor vs. komisjon, punkt 64).
- 259 Hagejatele määratud trahvisumma arvutamisel võttis komisjon rikkumise raskuse kajastamiseks arvesse 18% parafiinvahade aastasest müügiväärtusest ning 15% toorparafiini aastasest müügiväärtusest. Sel viisil saadud summad korrutati rikkumise kestuse tõttu kordajaga 10 parafiinvahade puhul ja kordajaga 5 toorparafiini puhul. Kokku koos „sisenemistasuga”, mida kohaldati rikkumise raskuse tõttu ja mille kordaja oli samuti 18% parafiinvahade müügiväärtusest ja 15% toorparafiini müügiväärtusest, kasutas komisjon kordajat 11 parafiinvahade puhul ja kordajat 6 toorparafiini puhul.
- 260 Tuleb meenutada, et hagejate osalemist rikkumises ei tõendatud ajavahemiku osas 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002 ning et vaidlustatud otsus tuleb selle ajavahemiku puhul hagejaid puudutavas osas tühistada (vt eespool punkt 130). Seega tuleb pärast seda, kui kõnealune ajavahemik lahutada hagejate rikkumises osalemise kestusest, vähendada komisjoni kasutatud kordajaid 11-lt 10,5-le parafiinvahade puhul ja 6-lt 5,5-le toorparafiini puhul.
- 261 Sel viisil kindlaks määratud kordaja ei mõjuta uue analüüsi tulemust, mille komisjon võimalusel pärast käesolevat kohtuotsust läbi viib seoses küsimusega, kas Shell & Dea Oili toime pandud rikkumine on omistatav hagejatele.
- 262 Lisaks, mis puudutab trahvi, mis määrati seoses ajavahemikuga 3. septembrist 1992 kuni 2. jaanuarini 2002, siis leiab Üldkohus oma täieliku pädevuse teostamise raames, et toime pandud rikkumise raskust ja kestust arvestades on hagejatele määratud trahvi summa sobiv.
- 263 Eespool toodud arvestades tuleb trahvisummaks määrata 35 888 562 eurot.

Kohtukulud

- 264 Vastavalt kodukorra artikli 87 lõikele 3 võib Üldkohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.
- 265 Käesoleval juhul nõustus Üldkohus üksnes hagejate esimese väite teise osaga. Seetõttu vähendati neile määratud trahvi summat 4,1%. Seega tuleb juhtumi asjaolusid õiglaselt hinnates otsustada, et hagejad kannavad neli viiendikku oma kohtukuludest ja nendelt mõistetakse välja neli viiendikku komisjoni kohtukuludest. Komisjon kannab ühe viiendiku oma kohtukuludest ja temalt mõistetakse välja üks viiendik hagejate kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kolmas koda)

otsustab:

- 1. Tühistada komisjoni 1. oktoobri 2008. aasta otsuse K(2008) 5476 (lõplik) EÜ [...] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (juhtum COMP/39.181 – Küünlavahad) artikkel 1 osas, milles Euroopa Komisjon tuvastas, et RWE AG ja RWE Dea AG osalesid rikkumises pärast 2. jaanuari 2002.**
- 2. Kinnitada RWE-le ja RWE Deale määratud trahvi summaks 35 888 562 eurot.**
- 3. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**

- 4. Jätta üks viiendik komisjoni kohtukuludest tema enda kanda ja mõista temalt välja üks viiendik RWE ja RWE Dea kohtukuludest. Jätta neli viiendikku RWE ja RWE Dea kohtukuludest nende endi kanda ja mõista neilt välja neli viiendikku komisjoni kohtukuludest.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 11. juulil 2014 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus	1
1. Haldusmenetlus ja vaidlustatud otsuse tegemine	2
2. RWE kontserni ja ühissettevõtte Shell & Dea Oil struktuur	4
Menetlus ja poolte nõuded	5
Õiguslik käsitus	5
1. Esimene väide, et väidetavalt on ekslikult tuvastatud, et hagejad ja Dea Mineraloel või Shell & Dea Oil moodustasid majandusüksuse	6
Sissejuhatavad märkused	6
Esimene osa, mis puudutab hagejatele vastutuse omistamist Dea Mineraloeli toime pandud rikkumise eest (2. jaanuarile 2002 eelnenud ajavahemik)	7
Vaidlustatud otsus	7
Eeldus, et tütarettevõtja ja tema ainus emaettevõtja moodustavad majandusüksuse	8
Hagejate argumendid eelduse ümberlükkamise kohta	9
– Dea Mineraloeli iseseisvus igapäevase majandustegevusega tegelemisel	9
– Mõju puudumine parafiinvahaseid puudutavale tegevusele ja nende toodete väike müügiprotsent Dea Mineraloeli käibes	11
Väidetav hagejate mittesüüline vastutus	12
Teine osa, mis puudutab hagejatele vastutuse omistamist Shell & Dea Oili toime pandud rikkumise eest (ajavahemik 2. jaanuarist kuni 30. juunini 2002)	13
Ühiskontroll ja ühissettevõtte kaubandustegevusele ühiselt otsustava mõju avaldamine	17
Komisjoni selle järelduse põhjendatus, mis puudutab Shell & Dea Oili toime pandud rikkumise eest RWE-le ja Shellile vastutuse omistamist	18
2. Teine väide, et hagejate suhtes ei kohaldatud 2002. aasta koostööteatist	21
Esimene väiteosa, et Shell'i koostöötaotlust ei laiendatud hagejatele	21
Vaidlustatud otsus	21
Esimene etteheide, et Shellile antud kaitset trahvide eest ei laiendatud Dea Mineraloeli toime pandud rikkumisele	22
Teine etteheide, et Shellile antud kaitset trahvide eest ei laiendatud Shell & Dea Oili toime pandud rikkumisele	24
Teine väiteosa, et hagejatel on 2002. aasta koostööteatise alusel õigus trahvist täielikule vabastamisele või trahvi summa märkimisväärsele vähendamisele	25

Kolmas osa, et rikutud on hagejate kaitseõigusi	26
3. Kolmas väide, mis puudutab käivet, mida võeti arvesse hagejatele määratud trahvi summa arvutamisel	27
Esimene väiteosa, et vaidlustatud otsust on hagejate müügiväärtuse arvutamisel ebapiisavalt põhjendatud	28
Esimene etteheide, et vaidlustatud otsuses on ebapiisavalt põhjendatud rikkumises osalemise kolme viimase aasta müügiväärtuse keskmise valikut	28
Teine etteheide, et vaidlustatud otsuses on ebapiisavalt põhjendatud müügiväärtuse kindlaksmääramist	29
Teine väiteosa, et hagejatele määratud trahvi summa kindlaksmääramisel rikuti proportsionaalsuse põhimõtet ja määrust nr 1/2003	31
Võrdlusperioodi valimine (kalendriaastad 1999–2001)	31
Shelli esitatud arvandmete arvesse võtmine	33
Kolmas osa, mille kohaselt on rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet ja 2006. aasta suuniseid	34
4. Täieliku pädevuse teostamine ja lõpliku trahvisumma kindlaksmääramine	36
Kohtukulud	37